

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Samma mål, skilda förutsättningar

**En kvalitativ intervjustudie om alliansskapande arbete
med socialsekreterare i urbana kommuner och
glesbygdskommuner**

Albin Edlund

Kandidatuppsats (SOPA63)

HT 2021

Handledare: David Hoff

Abstract

Author: Albin Edlund

Title: The same ambition, but different conditions – a qualitative interview study on social workers' possibility to create an alliance with their clients in urban and rural municipalities. (Translated title)

Supervisor: David Hoff

Assessor: Lars Harrysson

The aim for this study was to increase the understanding of how social workers in different municipalities, with different municipal conditions, experience their working alliance with clients. The study was based on qualitative interviews with four professional social workers in four different municipalities in Sweden. Two of them worked in rural districts and the other two in urban districts. The empirical material was analysed using Michael Lipsky's theory of street-level bureaucracy, as well as Jürgen Habermas theories from Legitimation crisis. The study found that the social workers experienced that it was important to form an alliance with their clients. Furthermore, the results showed that legislation and governmental directives can impede the possibility for social workers and clients to work on equal terms, together on the client's side. Therefore, the social workers described how the relationship needed trust and reliance to facilitate a successful work. The study also found that municipal conditions such as, the distance within a municipality, the municipality's financial resources, the size of the population as well as the citizens' possibility within the municipality to benefit from the social welfare, were of importance for the working alliance. Therefore, the study illustrates the complexity that social workers face when they simultaneously need to comply with governmental directives, adapt to municipal conditions and try to attain a working alliance with their clients.

Keywords: Social work, Municipal conditions, Working alliance, Alliance.

Innehållsförteckning

Innehåll

1 Problemformulering	4
1.1 Syfte och frågeställningar.....	7
2 Kunskapsläget	8
2.1 Alliansskapande arbete och tillitsfulla relationer.....	8
2.2 Förväntningar som kan påverka mötet.....	10
2.3 Förutsättningar som kan prägla alliansskapandet.....	11
3 Teoretiska utgångspunkter	13
3.1 Gräsrotsbyråkrati och gräsrotsbyråkratens roll	13
3.2 Samhällsförändringar och dess påverkan	14
4 Metod.....	17
4.1 Kvalitativ ansats	17
4.1.1 Förståelse	17
4.2 Metoddiskussion	18
4.2.1 Metodval.....	18
4.2.2 Urvalsprocessen.....	19
4.2.3 Genomförandet.....	20
4.3 Det empiriska materialet	22
4.3.1 Bearbetning och analys	22
4.3.2 Studiens tillförlitlighet.....	23
4.3.3 Studiens intervjupersoner	25
4.4 Forskningsetiska överväganden	25
5 Resultat och analys.....	28
5.1 Det alliansskapande arbetet	28
5.1.1 Socialsekreterarnas resonemang om alliansskapande arbete.....	28
5.1.2 Utmaningar och svårigheter i det alliansskapande arbetet	32
5.2 Betydelsen av kommunala förutsättningar.....	37
5.2.1 Kommunala förutsättningar som präglar möjligheten att arbeta alliansskapande.....	37
5.2.2 Kommunala förutsättningar och socialsekreterarnas förhållningssätt.....	43
6 Avslutande diskussion.....	49
7 Referenser	51
8 Bilagor	54
8.1 Intervjuguide.....	54
8.2 Informationsbrev.....	56

1 Problemformulering

Sverige är ett avlångt land till ytan med stora geografiska skillnader mellan landets olika kommuner. Under de senaste seklerna har befolkningen på landsbygden minskat och människor har istället valt att flytta till större städer eller växande pendlingsorter (Svanström 2015). Av den anledning bor numera cirka 85% av befolkningen i tätorter (ibid). Detta har bidragit till att de orter utanför dessa tätbefolkade städer minskar, inte minst i Norrlands inland, där det även bedöms ske en fortsatt befolkningsminskning över tiden (SOU 2015:101). Alla orter kommer således inte kunna utvecklas och överleva (Boverket 2012). Detta eftersom en del mindre orter i glesbygdskommuner inte bedöms kunna utveckla en tillräcklig attraktionskraft för att lyckas generera den inkomstnivå som krävs för att upprätthålla samhällsservice och bra levnadsstandard för invånarna (ibid). Variationerna mellan Sveriges kommuner kan således medföra olika möjligheter och utmaningar vad gäller de offentliga samhällstjänsterna som respektive kommun kan erbjuda.

I glesbygdskommuner kan den stora ytan, de långa avstånden och den spridda befolkningen innebära svårigheter för kommunen att bedriva verksamheter inom den offentliga sektorn kostnadseffektivt (SOU 2015:101). Samtidigt som det i urbana kommuner, med mindre geografisk yta och mer koncentrerad befolkning, kan finnas betydligt större möjligheter för kommunen att bedriva kostnadseffektiv verksamhet. Detta är ett exempel på den dimension av glesbygdsproblematik som innebär särskilda utmaningar för de kommuner med minst antal invånare (ibid). I urbana kommuner ökar de kommunala resurserna genom skatteintäkter eftersom befolkningen växer, samtidigt som de ställs krav på att investera i den offentliga sektorn (Häggroth 2018). I glesbygdskommuner däremot, där befolkningen i stort minskar, handlar det snarare om att kunna klara av finansieringen av basala välfärdstjänster (ibid). Detta kan bidra till ökade skillnader i välfärden runtom i landet.

Då bedrivandet av socialtjänsten är ett kommunalt ansvar som ska kunna utformas efter lokala och kommunala förutsättningar, kan det innebära att tillgängligheten till insatser inte alltid är likvärdiga över hela landet (Dir. 2017:39). I statens

offentliga utredning 2020:47 framgår det dock att likvärdigheten snarare innebär att människor runt om i landet ska kunna få sina behov tillgodosedda oavsett bostadsort. Det konstateras således att likvärdigheten inte innebär att socialtjänsten behöver se likadan ut över hela landet (SOU 2020:47). Av den anledningen kan man förstå att den likvärdighet som socialtjänstlagens (2001:453) portalparagraf eftersträvar, inte innebär att sättet som tjänsterna utförs på i landets kommuner behöver vara identiska. Det har dock noterats att kommunala riktlinjer kan medföra att de insatser som medborgarna kan ta del av kan skilja sig åt från kommun till kommun, samt att tillgången till vissa insatser är begränsade i mindre kommuner (Häggroth 2018). Detta indikerar att geografiska skillnader kan ha betydelse för medborgares möjlighet att ta del av offentliga välfärdstjänster likvärdigt.

Likvärdighetsprincipen blir således komplex eftersom det ska finnas ett kommunalt självstyre, samtidigt som skillnaderna mellan de tjänster som de olika kommunerna erbjuder inte får bli alltför stora (Häggroth 2018). Samtidigt är det statens ansvar att skapa likvärdiga förutsättningar för kommunerna då det är staten som har det övergripande ansvaret för välfärdstjänsternas kvalitet (ibid). Det går dock att diskutera ifall staten har möjlighet att tillgodose alla medborgares behov på ett likvärdigt sätt, då staten samtidigt behöver anpassa sig till strukturella förändringar i samhället (jfr. Habermas 1988). Oavsett är det dock vardera kommun som sköter en stor del av de välfärdstjänster som riktar sig direkt till medborgarna (SOU 2015:101). Det har även visat sig att kommunala förutsättningar som en kommuns storlek, avstånd till tätorter, resurser och geografi, har betydelse för hur välfärdsservicen ser ut i respektive kommun (Mossler 2009). Av den anledningen har kommunala förutsättningar indirekt även en inverkan på vilka förutsättningar den kommunala socialtjänsten har, och således även vilka förutsättningar de anställda socialsekreterarna har att utgå ifrån i deras dagliga arbete.

Vidare finns det forskning som visar att en viktig del av hur välfärdstjänster förmedlas grundar sig i hur socialarbetarens relation med klienten ser ut (Perlinski, Blom & Morén 2012). Socialarbetarens relation till klienten och huruvida klienten känner förtroende och tillit till socialarbetaren är centrala

komponenter för att möjliggöra ett lyckat arbete. Ibland benämns sådana relationer som allianser och ibland som att man skapar ett band med klienten (Perlinski, Blom & Morén 2012). För att främja ett alliansskapande arbete är det viktigt att socialarbetaren inkluderar klienten i processen samt att parterna sätter upp gemensamma mål att arbeta efter (Byers & Lutz 2015). Det betraktas även som viktigt att spendera mycket tid med klienten och ge klienten utrymme att få prata om vad denne vill, för att kunna etablera en relation som bygger på tillit och förtroende (Dunne & Parker 2021). En ytterligare aspekt som är gynnsam för alliansskapandet är att socialarbetaren visar förståelse för klientens situation och bemöter klienten med acceptans (Byers & Lutz 2015; Dunne & Parker 2021). Trots att socialsekreterarnas arbete påverkas av byråkratiska direktiv, verksamhetens ramar och indirekt även kommunala förutsättningar, har de alltid ett visst handlingsutrymme att nyttja för att utforma arbetet efter egen förmåga (jfr. Lipsky 2010). Således kan man tänka sig att socialsekreterare väljer att ägna sig åt alliansskapande i deras dagliga arbete för att möjliggöra ett lyckat arbete, men att detta kan skilja sig åt beroende på vilka kommunala förutsättningar socialsekreterarna har att utgå ifrån.

Utifrån ovannämnda redogörelser väcks funderingar om kommunala förutsättningar kan ha betydelse för socialsekreterares alliansskapande arbete. Variationerna som finns mellan kommunernas olika förutsättningar och lagstiftningens krav på likvärdighet, skapar ett spänningsfält som är angeläget att belysa. Detta då variationerna mellan de kommunala förutsättningarna kan bidra till skillnader i hur välfärdstjänsterna ser ut i respektive kommun, vilka resurser kommunen har och således även vilka förutsättningar socialsekreterarna har att utgå ifrån. Av den anledningen kommer de kommunala förutsättningarna utgöra den kontextuella bilden i detta arbete, varvid socialsekreterarnas egna upplevelser av alliansskapande arbete blir det centrala att undersöka. Således kommer denna studie intressera sig för enskilda socialsekreterares perspektiv rörande alliansskapande arbete, utifrån de kommunala förutsättningar som respektive socialsekreterare har att utgå ifrån.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att förstå socialsekreterares upplevelser och resonemang om alliansskapande arbete samt hur de resonerar om betydelsen av kommunala förutsättningar i arbetet. Studien utgår från följande frågeställningar:

- Hur resonerar socialsekreterare om alliansskapande och hur arbetar de för att främja ett alliansskapande arbete?
- Vilka utmaningar respektive svårigheter upplever socialsekreterare att det finns med ett alliansskapande arbete?
- På vilket sätt upplever socialsekreterare att den kommun de arbetar i präglar deras alliansskapande arbete?

2 Kunskapsläget

I detta kapitel presenteras främst vetenskapliga artiklar som berör det som i det här arbetet benämns som alliansskapande. Detta för att synliggöra aktuell forskning om relationen mellan klient och socialarbetare. I synnerhet presenteras studier som resonerar om hur en tillitsfull relation kan uppstå, hur en sådan relation kan uppfattas, vad det kan finnas för fördelar med en sådan samt vad som kan komma att prägla relationen. Främst har databasen Lubserach använts då den även kan föra en vidare till andra relevanta databaser. Utöver det har databasen Google scholar nyttjats i sökandet efter relevanta artiklar. I sökningarna som gjorts har både engelska och svenska begrepp använts för att finna relevant forskning. Nyckelbegreppen som har använts i sökningarna är allians, socialt arbete, klientarbete, alliance, social work, therapeutic alliance.

2.1 Alliansskapande arbete och tillitsfulla relationer

I följande avsnitt presenteras studier som belyser vikten av alliansskapande arbete inom socialt arbete. Perlinski, Blom och Morén (2012) visar i sin studie att goda klientrelationer har en viktig roll för att kunna möjliggöra ett gott resultat. De visar att en central komponent i ett lyckat arbete är att det ska finnas tillit och förtroende i relationen. Författarna belyser även att när socialsekreterarna pratar om vikten av goda och tillitsfulla klientrelationer benämner vissa det som att man skapar ett band mellan socialarbetare och klient, medan andra benämner det som att man skapar en allians. Vidare visar dem att sådana relationer är viktiga för att klienten ska vilja upprätthålla kontakten med socialarbetaren.

Ardito och Rabellino (2011) redogör för allianser men fokuserar ingående på hur dessa kan utvecklas inom psykoterapi. De menar sammanfattningsvis att alliansen utvecklas i två faser. I den första fasen utvecklas den ifall klienten och terapeuten sätter upp gemensamma mål och är överens om processen. I den andra fasen utvecklas alliansen ifall terapeuten vågar utmana klienten konstruktivt i dennes olika problemområden (ibid). Även om författarna redogör för allianser inom psykoterapi visar dem hur allianser kan utvecklas inom ett relationellt arbete som innefattar en viss maktaspekt. I likhet med deras resultat visar även

Byers och Lutz (2015) att det är viktigt att inkludera klienten i processen för att skapa en känsla av samhörighet. Författarna visar vidare att sättet socialarbetaren formulerar sig på gentemot klienten, men även hur socialarbetaren förhåller sig till själva arbetet, kommer att prägla utvecklingen av alliansen.

Liknande resonemang för Dunne och Parker (2021) när de visar att ett samarbete mot ett gemensamt uppsatt mål kan skapa en beteendemässig koppling mellan parterna som grundar sig i ett ömsesidigt engagemang. De beskriver hur denna koppling kan generera motivation, hoppfullhet och längtan hos klienten, som är viktiga delar för processen. En viktig aspekt att beakta i alliansskapandet är dock de resonemang som Ardito och Rabellino (2011) för. De konstaterar att den yrkesverksamma behöver våga utmana och ställa krav på sin klient fastän att det kan innebära att alliansen påverkas negativt. De visar att ifall terapeuten vågar utmana klienten kan det bidra till att klienten klarar att uppnå saker som denne själv kanske inte trodde att den kunde klara av (ibid). Av den anledningen kan allianser betraktas som abstrakta och ömtåliga, varför det blir tydligt att det krävs förtroende och tillit för att ständigt hålla alliansen levande. För att kunna bygga tillit och vinna förtroende hos klienten visar Dunne och Parker (2021) att det krävs en viss förmåga hos den yrkesverksamma. En förmåga som handlar om att på förhand kunna förutse vad klienten kommer uppfatta som en rimlig plan som är värd att fullfölja, samt där fördelarna från planen framkommer konkret, innan den yrkesverksamma föreslår planen för klienten. Vidare visar författarna att det är viktigt att ge utrymme för klienten, så att denne får prata om vad den vill, och helt enkelt spendera tid med klienten för att bilda en god relation.

Utifrån den presenterade forskningen går det att konstatera att alliansskapande arbete är en viktig del inom socialt arbete för att möjliggöra ett lyckat resultat. Vidare framkommer det att allianser oftast kännetecknas av tillit och förtroende, samt att det krävs ett ömsesidigt engagemang i relationen. Det går även att konstatera att förutsättningarna för att främja tillitsfulla relationer handlar om att den yrkesverksamma ska kunna spendera tid med och arbeta nära klienten. Detta ses som något väsentligt för att kunna etablera en relation som sedan kan utvecklas i takt med att parterna ses kontinuerligt och arbetar utifrån gemensamt uppsatta mål.

2.2 Förväntningar som kan påverka mötet

I arbetet med människor kan man tänka sig att subjektiva erfarenheter och föreställningar är viktiga aspekter för det relationella arbetet. Roy och Walsh (2020) genomförde en studie där de ville vidga förståelsen över hur intersektionalitet och klasstillhörighet kan påverka allianser. Deras resultat visar bland annat en klient upplevde att hon inte kunde lägga sin tillit hos terapeuten, samt uttryckte en oro över att terapeuten inte skulle förstå hennes livssituation och förutsättningar i samhället, på grund av skilda klasstillhörigheter. Vidare visar resultatet att det däremot kunde vara fördelaktigt för alliansen om parterna kunde finna någon gemensam nämnare hos varandra, exempelvis ifall båda var mor- eller farföräldrar eller ensamstående kvinnor.

Balmforth (2009) genomförde en liknande studie där hon intervjuade klienter som själva identifierade sig som arbetarklass. Hennes resultat visar att klienterna upplevde en slags barriär mellan sig själva och terapeuterna. Hon beskriver det som att klienterna ofta kände sig missförstådda, samt upplevde att de inte kunde vara sig själva i samtalen på grund av skilda klasstillhörigheter och utbildningsbakgrunder. Vidare visar hon att förutsättningarna för en potentiell allians kunde förbättras ifall någon av parterna uttryckligen benämner obalansen i dynamiken (ibid). Även om dessa artiklar berör relationen mellan klient och terapeut så handlar de om hur subjektiva förväntningar och föreställningar kan påverka det mänskliga mötet. Således är det inte otänkbart att klienter till socialsekreterare skulle kunna känna likadant, särskilt då båda yrkesgrupperna besitter en viss maktposition.

Sammanfattningsvis går det att konstatera att ovannämnda studier belyser att subjektiva erfarenheter och föreställningar har betydelse för relationsbyggandet. Studierna belyser att det är viktigt att den yrkesverksamma har förståelse över klientens livssituation och är medveten om att tidigare erfarenheter kan ha betydelse för klientens inställning inför mötet. Vidare indikerar studierna att det åligger ett ansvar hos den yrkesverksamma att agera på ett sätt som främjar förutsättningarna för en potentiell allians.

2.3 Förutsättningar som kan prägla alliansskapandet

Det alliansskapande arbetet kan påverkas av förutsättningar som socialsekreteraren inte kan styra över, det finns med andra ord olika externa aspekter som kan påverka relationen mellan socialarbetare och klient. Ett sådant exempel är vilka kommunala förutsättningar som socialtjänsten har utgå ifrån när verksamheten ska bedrivas i respektive kommun. Mossler (2009) visar exempelvis att faktorer som berör invånarnas behov av service, såsom befolkningens åldersfördelning, försörjningsmöjlighet och hur vanligt det är med sociala problem, kan ha inverkan på hur behovet av socialtjänstens insatser ser ut i kommunen. Likväl kan faktorer i omvärlden styra behovet av socialtjänstens insatser i kommunen, exempelvis tillgången till statliga instanser, hur arbetsmarknaden ser ut samt läget på bostadsmarknaden (ibid). Dessa faktorer kan betraktas som aspekter som påverkar vilka möjligheter socialsekreterare har att träffa sina klienter regelbundet och således styra tillgängligheten. I ett forskningsprojekt visar Nordström, Höög och Hjelte (2020) exempelvis att socialtjänster i glesbygd uppskattningsvis har 20 procent lägre bemanning per 1000 invånare än vad större kommuner har (ibid). Detta behöver dock inte betyda att socialsekreterarna inte kan ägna sig åt alliansskapande arbete. Nordström, Höög och Hjelte (2020) visar vidare att socialsekreterare i inlandskommunerna i region Västerbotten både värdesätter ett brukarperspektiv högt, och att en lokal- och personkännedom verkar ha stor betydelse för arbetet i mindre kommuner.

Det finns även forskning som visar att organisationsstrukturer kan ha en inverkan på alliansskapandet. Grell, Ahmadi och Blom (2013) genomförde en studie där de strävade efter att belysa en övergripande förståelse av hur olika organisationsstrukturer kan ha betydelse för arbetet med klienter. I deras studie visar de att organisationer som vänder sig till fler målgrupper och ägnar sig åt ett bredare spektrum av arbetsuppgifter, det vill säga integrerade organisationer, var fördelaktiga vad gäller möjligheten att utveckla bärande klientrelationer. I kontakten med sådana organisationer upplevde klienterna att de blev mer involverade, att de inte behövde etablera olika kontakter och att det således var lättare att förstå sig på organisationen (ibid). Nordström, Höög och Hjelte (2020)

gör en jämförelse med Grell, Ahmadi och Bloms resonemang om integrerade organisationer och menar att man som socialsekreterare inom en glesbygdskommun får en särskild expertkunskap. Detta då förmågan att se helheter och finna kreativa lösningar på problem ständigt utvecklas då man tvingas förhålla sig till begränsade resurser och färre kollegor (Nordström, Höög & Hjelte 2020).

Grell, Ahmadi och Blom (2013) beskriver på andra sidan även fördelar med specialiserade organisationer, det vill säga större organisationer som har möjlighet att fördela arbetsområden till enskilda enheter. De konstaterar exempelvis att specialisering är att föredra vid specifika sociala problem då en integrerad socialtjänst inte alltid kan hantera alla målgruppers specifika behov. Vidare menar de även att ifall man har möjlighet att skilja på utredning och behandling inom organisationen, kan det resultera i att klientrelationen påverkas positivt för dem socialarbetare som enbart har den behandlande och stödjande rollen (ibid). Det kan med andra ord vara fördelaktigt för alliansskapandet med större organisationer då dessa kan ha mer resurser och fler insatser att tillgå. Detta kan således möjliggöra fler individanpassade lösningar och på så vis göra att klienten blir mer nöjd med dennes bemötande.

Sammanfattningsvis synliggör ovanstående redogörelser att externa aspekter, som kommunala förutsättningar och organisationsstrukturer, kan ha inverkan på klientarbetet. Dessa kan medföra olika utmaningar och möjligheter för socialsekreterare att ägna sig åt alliansskapande arbete. Vidare väcker redogörelserna även funderingar rörande ifall offentliga tjänster kan vara likvärdiga över hela landet då olika kommuner behöver arbeta utifrån skilda förutsättningar.

3 Teoretiska utgångspunkter

Studiens teoretiska ramverk bygger på Michael Lipskys (2010) teori om street-level bureaucracy och Jürgen Habermas (1988) teoribildning som han utvecklar i *Legitimation crisis*. Lipskys (2010) teori om gräsrotsbyråkratens roll och dennes handlingsutrymme kommer vara den centrala utgångspunkten i studien. Vidare kommer Habermas (1988) teoribildning presenteras för att fördjupa förståelsen över den kontextuella bilden och betydelsen av kommunala förutsättningar.

3.1 Gräsrotsbyråkrati och gräsrotsbyråkratens roll

Ett centralt begrepp i Michael Lipskys (2010) teori är *street-level bureaucrats*, den svenska översättningen *gräsrotsbyråkrater* är nästintill vedertagen inom socialt arbete i Sverige idag, varför den termen även kommer användas i det här arbetet. Lipskys (2010) menar att offentligt anställda tjänstemän som har direktkontakt med medborgarna, och som samtidigt har en politiskt bestämd byråkrati att förhålla sig till är gräsrotsbyråkrater. De har som uppgift att både arbeta efter byråkratins lagar, direktiv och förhållningssätt samtidigt som de har som uppgift att stötta människor som behöver hjälp (ibid, s.3f)

En central del av att vara gräsrotsbyråkrat är att det finns en stor handlingsfrihet i hur arbetet utförs. Då gräsrotsbyråkratens direktiv och riktlinjer ofta kan vara komplicerade och vaga så möjliggör det att gräsrotsbyråkraten kan tolka dessa på egen hand och på så vis styra arbetet utefter egen förmåga (Lipsky 2010, s.13ff). Detta handlingsutrymme resulterar också i att dilemman kan uppstå för gräsrotsbyråkraterna. Lipsky (2010) beskriver det som att arbetet bygger på en motsägelse. Att gräsrotsbyråkraten å ena sidan ska visa ansvar, flexibilitet och omsorg till sin medmänniska och å andra sidan förmedla tjänsten utefter de byråkratiska förutsättningarna som finns (ibid, s.71). Vidare beskriver Lipsky (2010) hur resursbrist i form av antal handläggare, tid och ekonomiska resurser är det som mestadels präglar arbetet för gräsrotsbyråkrater i negativ bemärkning (ibid, s.29ff). Då det är staten och politikerna som avsätter en del av deras budget åt välfärdsservice, blir det indirekt de som definierar efterfrågan, snarare än medborgarna själva. Detta resulterar ofta i att välfärdsservicen sällan kan möta

medborgarnas önskan vilket sätter gräsrotsbyråkraterna i en svår situation. De ska finna individuella lösningar på vardera individs problem, ägna sig åt likabehandling och samtidigt göra detta effektivt med de resurser som står till deras förfogande (Lipsky 2010, s.33ff;44f).

En ytterligare aspekt som leder till ett dilemma för gräsrotsbyråkrater är, i Lipskys (2010) mening, att de ska vara *advocates*, eller *företrädare*. De förväntas använda sin kunskap, förmåga och position till att stödja den enskilde och finnas där för denne i den utsatta situationen. Att gräsrotsbyråkrater förväntas vara företrädare är dock något som han menar inte fungerar i praktiken då det är oförenligt med deras arbete att prioritera vissa klienter över andra. Det faktum att organisationen förutsätter en likabehandlingsprincip gör det svårt för gräsrotsbyråkraten att företräda en viss individ. Vidare diskuterar han att beroendeförhållandet och maktrelationen parterna emellan också försvårar möjligheten för gräsrotsbyråkraten att vara en företrädare (Lipsky 2010, s.72ff). Man kan förstå det som att gräsrotsbyråkraten behöver finna en balans mellan den professionella rollen som ska företräda organisationen, samt vara en företrädare för individen som ska sträva efter att arbeta efter klientens bästa.

3.2 Samhällsförändringar och dess påverkan

En central premiss i Habermas teoribildning som han utvecklar i *Legitimation crisis* är att ett samhällssystem består av tre olika subsystem, ett ekonomiskt, ett politiskt-administrativt och ett sociokulturellt (Habermas 1988, s.5f). En annan premiss är de kriser som Habermas talar om. Han verkar tänka sig att kriser kan ha två olika dimensioner. Dels en objektiv dimension som kan ses som systemkriser, dessa tar sig i uttryck genom ekonomiska- och rationalitetskriser i samhället. Dels en subjektiv dimension som kan ses som identitetskriser och tar sig i uttryck genom motivationskriser och legitimitetskriser hos medborgarna i samhället (Habermas 1988, s.45). Det Habermas sedan gör är att han undersöker och analyserar hur samhällsförändringar, främst kapitalismens tillväxt, påverkar dessa subsystem och hur de indirekt även medför kriser som påverkar medborgarna i samhället.

Habermas teorier grundar sig i problematiken som uppstod hos välfärdsstater när de tvingades att ingripa och förhålla sig till nya ekonomiska strukturella principer som är förknippade med kapitalismen. Han menar att detta resulterade i att en helt ny rad av kristendenser uppstod i andra sfärer i samhället då subsystemen inte hade tillräckliga möjligheter för att integrera dessa nya drivkrafter i samhällssystemet i sin helhet (Habermas 1988, s.2). Han förklarar det nästan som att välfärdsstater står fångad i mitten av två motstridiga krav. Dels kravet att lyckas förhålla sig till de nya ekonomiska trenderna, dels kravet på att tillhandahålla pålitliga välfärdstjänster till medborgarna. När detta inte fungerar, och när medborgarna upplever att de strukturella förändringarna som staten vidtar är kritiska för deras fortsatta situation, eller kan ses som ett hot mot deras sociala identitet, är krisen ett faktum (Habermas 1988, s.3).

Ett konkret exempel på en sådan kris som Habermas (1988) talar om är förlusten av legitimitet för statliga institutioner. Detta menar han kommer resultera i att staten inte lyckas upprätthålla den masslojalitet som är nödvändig för ett samhälle, vilket i sin tur genererar en legitimitetskris (ibid, s.46ff). En sådan legitimitetskris innebär inte bara att medborgarna tappar sitt förtroende för staten och börjar känna ett missnöje mot makthavarna. Habermas (1988) förväntar sig även att en sådan legitimitetskris kommer resultera i att det politiskt-administrativa subsystemet kommer göra en mer eller mindre omfattande inskränkning av det offentliga stödet. Vilket i sin tur då kan få konsekvenser för stabiliteten i den politiska ordningen som helhet. Förenklat kan man alltså beskriva det som att han teoretiserar om att nya samhällsförändringar, som kapitalismens tillväxt, kommer resultera i att nya problem uppstår. Lösningarna på dessa problem kommer oundvikligen i sin tur även att generera nya problem i andra sfärer i samhället. Det blir helt enkelt en ond spiral.

Ifall man ser på det svenska välfärdssamhället utifrån ett Habermasianskt perspektiv, kan det vidga förståelsen över att välfärdsstaten eventuellt inte längre har förutsättningar till att kunna tillgodose alla medborgares behov på ett likvärdigt sätt. När välfärdsstaten behöver arbeta med flera olika områden samtidigt, kan det leda till att en obalans uppstår. Således kan teoribildningen

belysa tendenser och mekanismer som går att se i samhället idag, och som bidragit till att olika kommuner har skilda förutsättningar.

4 Metod

Inledningsvis kommer en kort redogörelse om den kvalitativa ansatsen och min förförståelse till studiens problemområde presenteras. Följt av detta kommer en metoddiskussion som berör metodvalet, urvalsprocessen samt studiens genomförande. Därefter kommer en diskussion om studiens analysmetod, tillförlitlighet och begränsningar. Avslutningsvis presenteras de forskningsetiska principerna som arbetet har förhållit sig till.

4.1 Kvalitativ ansats

Då syftet med det här arbetet är att förstå socialsekreterares upplevelser och resonemang om alliansskapande arbete samt hur de resonerar om betydelsen av kommunala förutsättningar i arbetet, är det tämligen självklart att studien utgår från en kvalitativ ansats. Bryman (2011) redogör för att ett kvalitativt förhållningssätt bland annat är tolkningsinriktat. Det används främst för att försöka få förståelse över hur andra upplever och uppfattar sin sociala verklighet (ibid, s.40f;340f). I enlighet med hans redogörelser strävar det här arbetets studie till att belysa enskilda socialsekreterares upplevelser av problemområdet. Hur socialsekreterarna resonerar om alliansskapande arbete, vilka utmaningar de upplever att det finns med ett alliansskapande arbete samt hur de upplever att den kommun de arbetar i präglar deras möjlighet till ett alliansskapande arbete. En styrka med kvalitativ forskning är att man kan belysa individers erfarenheter av ett visst fenomen såsom de upplever det, för att sedan genom teorier analysera och diskutera det på en strukturell nivå (se Bryman 2011).

4.1.1 Förförståelse

Tidigt i metodavsnittet är det relevant att diskutera den förförståelsen som varit närvarande under processens gång för att visa på att arbetet har en transparens. Jag kommer själv från en storstad i Norrland men har erfart att samhällsservice i inlandskommuner successivt avvecklats. Detta har jag även tagit del av i media vilket har resulterat i åsikten att välfärdstjänster bör vara likvärdiga för alla medborgare i Sverige oavsett bostadsort, men att det eventuellt inte ser ut så i dagsläget. Vad gäller alliansskapet har jag även arbetat som socialsekreterare i

en av Sveriges största städer. Det har fått mig att anse att goda klientrelationer är en viktig del i arbetet, men att det finns faktorer som kan komma att ha en inverkan och som man ständigt behöver förhålla sig till. Värt att tillägga är dock att jag under studien är öppen för att förändra min förförståelse och mina åsikter. Jag kommer att sträva efter att ha en viss distans till studien och vara transparent med mitt material för att låta empirin tala för sig. Detta i förhoppning om att inte låta mina personliga värderingar eller min förförståelse påverka mitt utförande. Detta är ett exempel på hur man kan bidra till studiens tillförlitlighet och säkerställa att man agerat i god tro (Guba & Lincoln 1985/1994, se Bryman 2011 s.355f). Därefter kommer jag analysera materialet och diskutera fenomenet på en allmän nivå utifrån olika perspektiv.

4.2 Metoddiskussion

4.2.1 Metodval

Det som eftersträvades i samtalen med socialsekreterarna var att få en djupare förståelse över hur de resonerar rörande deras upplevelser av alliansskapande arbete och betydelsen av kommunala förutsättningar i arbetet. Jag ville att empirin skulle innefatta flera olika perspektiv då detta skulle kunna generera en bredare bild och möjliggöra ett helhetsperspektiv över problemområdet. Därav har insamlingsmetoden baserats på semistrukturerade intervjuer. Denna metod möjliggör att man dels kan ta del av individers upplevelser och reflektioner om sociala fenomen. Dels att man kan ge utrymme för att vara lyhörd inför intervjupersonernas svar, för att således kunna ställa följdfrågor eller anpassa ordningen på de planerade frågorna i samtalen (Eriksson-Zetterquist & Ahrnes 2015, s.37;53). Av den anledningen ansåg jag att semistrukturerade intervjuer var mest lämpligt utifrån studiens syfte och frågeställningar.

För att få en struktur i intervjuerna och för att säkerställa att de teman som skulle lyftas i samtalen diskuterades utgick intervjuerna från vad Bryman (2011) beskriver som en intervjuguide (se bilaga, 8.1). Jag nyttjade en sådan för att kunna utgå från specifika teman i intervjun men ändå låta intervjupersonerna ha en stor frihet i att utforma svaren som de ville (se Bryman 2011, s.415). Detta var något som eftersträvades så att intervjupersonerna skulle ha möjlighet att utveckla deras

svar i de riktningar som de ville. Fördelen med detta är att jag fick möjlighet att ta del av hur intervjupersonerna resonerade om deras upplevelser, men inom vissa uppsatta ramar som jag bestämt för att ändå kunna styra samtalen. Av den anledningen byggde också intervjuguiden i sin tur på vissa teman som var kopplade till arbetets syfte.

4.2.2 Urvalsprocessen

Då arbetets syfte förutsätter att studiens deltagare dels arbetar som socialsekreterare, dels är verksamma i en glesbygdskommun eller i en urban kommun ansågs ett målinriktat urval lämpligast. Bryman (2011) beskriver att ett sådant används för att strategiskt välja ut potentiella deltagare som man anser är relevanta för ens forskningsfrågor (ibid, s.434). I urvalsprocessen utgick jag således först från dessa ovannämnda kriterier för att bilda en uppfattning om vilka jag skulle kunna vända mig till. För att ytterligare precisera potentiella deltagare bestämde jag mig för att ett annat kriterium skulle vara att socialsekreterarna behövde arbeta inom ekonomiskt bistånd. Detta för att de dels har tydliga direktiv och lagstiftning att arbeta efter, dels för att deltagarna skulle arbeta inom samma område. Vad jag märkte under urvalsprocessen var att socialsekreterare i glesbygdskommuner oftast arbetade med flera olika arbetsområden.

Nämnvärt är att jag under urvalsprocessen hade två intervjupersoner från en glesbygdskommun som var tvungna att avstå från sitt deltagande. Detta resulterade i att jag fick nyttja mina kontakter för att få tag i ytterligare en intervjuperson. Det jag då hade i åtanke var att jag inte skulle vända mig till någon som jag personligen hade arbetat med eller känt under en längre period eftersom det skulle kunna påverka intervjun. Därför kontaktade jag en bekant som arbetar inom ekonomiskt bistånd i en liten urban kommun för att få en vidare variation i mitt urval. Jag visste att denna person skulle kunna dela med sig av erfarenheter som berör mitt problemområde och ge svar som är ändamålsenliga vilket är ett ytterligare exempel på att jag utgår från ett målinriktat urval (Bryman 2011).

En annan nämnvärd aspekt är att mitt urval enbart bestod av fyra intervjupersoner, detta gör att mina slutsatser inte kommer kunna vara generaliserbara gentemot populationen. Däremot anser jag dock att detta inte utgör någon nackdel för studien då man i kvalitativ forskning sällan strävar efter representativitet (Bryman 2011, s433f). En annan möjlig farhåga är att de enhetschefer jag kom i kontakt med skulle ha kunnat valt ut specifika socialsekreterare, fastän att jag bad enhetscheferna vidarebefordra informationsbrevet till alla på arbetsplatsen. I slutändan bedömde jag dock att de intervjupersonerna jag kom i kontakt med, och deras utsagor genererade ett tillräckligt omfattande material som skulle kunna besvara studiens syfte och frågeställningar. Studien syftar även till att göra en ingående analys om socialsekreterarnas upplevelser, snarare än att resultera i generella slutsatser (ibid).

4.2.3 Genomförandet

Jag började studien med att skicka ut ett informationsbrev (se bilaga 8.2) där jag presenterade mig själv, min studie och beskrev vilka förutsättningar som fanns. Jag var i brevet tydlig med att jag skulle förhålla mig enligt de forskningsetiska principerna, som exempelvis att deras deltagande var helt frivilligt och att de utsagor de skulle dela med sig av skulle avidentifieras. Därefter skickade jag brevet via mejl till enhetschefer inom ekonomiskt bistånd på socialkontor i både urbana- och glesbygdskommuner. I mejlet bad jag enhetschefen att vidarebefordra informationsbrevet till sina anställda i förhoppning om att socialsekreterare skulle återkoppla. Jag fick en del gensvar där en mejlkontakt etablerades för att kunna boka en tid för intervjun.

I slutändan fick jag kontakt med fyra olika socialsekreterare i fyra olika kommuner, som alla fick möjlighet att själva bestämma om intervjun skulle ske via länk, telefon eller fysiskt. Detta då smittspridningen vad gäller COVID-19 fortfarande är ett faktum. Två valde videolänk, en valde telefonintervju och en ville ses fysiskt. Gällande intervjuerna fann jag likheter mellan de som genomfördes genom videolänk och den som skedde fysiskt. Då jag och intervjupersonerna kunde se varandra lyckades jag fånga upp fler aspekter än enbart utsagorna, som exempelvis ansiktsuttryck och kroppsspråk vilket jag

upplevde kunde medföra ett ytterligare djup i samtalen (se Bryman 2011, s.433). Bryman (2011) resonerar om att en fördel med telefonintervjuer kan vara att distansen kan göra det lättare för intervjupersonen att öppna upp sig och prata om känsliga ämnen (ibid, s.432). Det var något som jag märkte av i telefonintervjun då den upplevdes väldigt ärlig och transparent även om vi inte pratade om några vidare känsliga ämnen. Det finns således för- och nackdelar med de olika alternativen, och i efterhand känner jag att svaren jag fick gav en bred variation och olika perspektiv på studiens problemområde.

Intervjuerna tog mellan 30 och 45 minuter då svaren kunde variera mycket i längd. Som nämnt baserades intervjuerna på en intervjuguide (se bilaga. 8.1) varav det inledningsvis var relativt öppna frågor, som sedan kunde preciseras eller resultera i spontana följdfrågor för att styra samtalet i en viss riktning. Stundvis kunde även återkopplande frågor eller strukturerande frågor nyttjas för att säkerställa att ett visst ämne berördes. I sådana fall följdes de i regel upp med utvecklande frågor och uppföljningsfrågor, som till exempel ”Hur kommer det sig?”, ”Varför tror du det”, ”Kan du ge något exempel?”. Ett annat viktigt element som jag upplevde var fördelaktigt var att inte vara rädd för tystnaden. Dessa olika aspekter möjliggjorde att intervjupersonen fick möjlighet att tänka efter och motivera sina svar. Sammanfattningsvis uppfattade jag det som att alla dessa moment gjorde att jag fick djupgående svar, varför det var väl motiverat att förbereda en intervjuguide att utgå ifrån (se Bryman 2011 s.422f).

Innan varje intervju berättade jag sådant som jag skrivit i informationsbrevet för att påminna om att intervju skulle spelas in och att jag skulle behöva ett samtycke. Det var aldrig något problem hos mina intervjupersoner. Efter varje intervju var jag snabb med att börja transkribera dessa vilket gjorde att genomförandet av intervjuerna skedde parallellt med transkriberingsprocessen. Detta upplevdes fördelaktigt då jag började märka av olika teman som skulle kunna vara aktuella för analysen under processens gång. Med andra ord påbörjade jag analysarbetet indirekt redan vid transkriberingen så att jag sedan snabbt kunde börja med analysen när sista intervjun var klar (Bryman 2011 s.429ff).

4.3 Det empiriska materialet

4.3.1 Bearbetning och analys

När jag hade transkriberat alla intervjuer började jag med bearbetningen av mitt material. I enlighet med Rennstam och Wästerfors (2015) resonemang gällande behandling av kvalitativt analysarbete var jag inställd på att jag skulle läsa om mitt material flera gånger för att dels bli bekant med min insamlade empiri, dels för att sortera och reducera den (ibid, s.220ff). Jag påbörjade processen med en så kallad initial kodning. Det innebar att jag strävade efter att ha ett öppet och nyfiket synsätt när jag läste igenom materialet första gången. Det här gjorde jag för att få en överskådlig uppfattning om vad intervjupersonerna hade berättat, och för att kunna urskilja vissa tydliga mönster i utsagorna (se Rennstam & Wästerfors 2015, s.224). Jag såg exempelvis likheter i hur intervjupersonerna resonerade om deras relationer med klienter och svårigheter och utmaningar med alliansskapandet. De gav mig även en uppfattning om hur olika de kunde resonera kring kommunala förutsättningar och vilka fördelar och nackdelar de ansåg att de fanns med att arbeta i en glesbygdskommun respektive i en urban kommun.

Därefter fortsatte jag processen med vad som beskrivs som en fokuserad kodning. Det innebar att jag läste igenom materialet mer ingående med dessa övergripande teman i åtanke, vilket gjorde det möjligt för mig att konstruera olika kategorier och specifika teman allteftersom (se Rennstam & Wästerfors 2015, s.224;226f). I slutändan konstruerade jag två teman, ”alliansskapande” och ”kommunala förutsättningar”. När jag gjort detta utgick jag sedan från vardera tema när jag läste igenom materialet ytterligare en gång för att kunna samla utvalda delar av empirin i ett nytt dokument under olika rubriker baserade på dessa två teman. När jag valde ut direkta citat så såg jag till att skriva om dessa för att undvika onödiga dialektala ord. Detta är något som man kan behöva göra för att citaten ska bli grammatiskt korrekta, så länge innebörden är densamma (Bryman 2011, s.431).

I slutändan ansåg jag att den utvalda empirin jag fått fram under vardera konstruerat tema stämde överens med studiens syfte och var tillräckligt innehållsrikt för att kunna förklara studiens problemområde (Rennstam & Wästerfors 2015). Vid denna tidpunkt hade jag även bekantat mig med Habermas

och Lipskys teorier, vilket troligtvis påverkade mig när jag konstruerade mina teman. Rennstam och Wästerfors (2015) redogör för att ens teoretiska perspektiv kan komma att styra sortering av ens material samt att det delvis är en viktig aspekt, men att man inte får låta teorin påverka en för mycket i sorteringen (ibid, s.227f). Av den anledningen anser jag att det var viktigt att jag först gjorde den initiala kodningen där jag strävade efter att lyfta fram olika perspektiv av alliansskapandet. Avslutningsvis ville jag trots allt få fram en god och rättvis representation av empirin, som jag med hjälp av teorierna och den tidigare forskningen senare kunde använda mig av i den analytiska argumentationen (Rennstam & Wästerfors 2015).

4.3.2 Studiens tillförlitlighet

När jag för en diskussion gällande den här studiens kvalitet kommer jag utgå från två kriterier som anses lämpliga när det kommer till kvalitativ forskning. Dessa kriterier är tillförlitlighet och äkthet, varav det förstnämnda kan delas upp i fyra delkriterier som är trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera (Guba & Lincoln 1985/1994, se Bryman 2011 s.352ff). I enlighet med Brymans (2011) redogörelser för Guba och Lincolns kriterier har jag i det här arbetet varit konsekvent med att föra fullständiga redogörelser för alla faser i forskningsprocessen. Jag har presenterat hur arbetet har genomförts, hur det förhåller sig till de forskningsetiska principerna och vilken förförståelse jag haft sedan tidigare. Genom att jag har varit transparent i alla delar och då jag har varit tydlig med mina resonemang och överväganden bidrar detta sammanfattningsvis till studiens pålitlighet och äkthet (ibid, s.355ff).

Vad gäller kvalitativ forskning är det svårt att uppnå en objektivitet och generella slutsatser. Därför finns det ett annat sätt för att kunna styrka och konfirmera sina svar och sitt utförande och det är att man säkerställer att man har agerat i god tro. Ett sätt att göra detta på är att man inte låter sina personliga värderingar eller sina teoretiska perspektiv påverka utförandet av sin undersökning (Guba & Lincoln 1985/1994, se Bryman 2011 s.355f). Därför var jag transparent med min förförståelse tidigt i metodkapitlet, och valde ut mitt teoretiska ramverk efter att jag börjat insamlingen av mitt material och den initiala bearbetningen av empirin.

Under processens gång har jag även deltagit i grupphandledning med min handledare vilket möjliggjort att andra fått ta del av mitt arbete och haft möjlighet att granska materialet kritiskt. Vidare gjorde detta att jag fått möjlighet att ta del av utomståendes synpunkter vilket också talar för det här kriteriet.

När det kommer till resultatet av den insamlade empirin är två viktiga kriterier trovärdighet och överförbarhet (Guba & Lincoln 1985/1994, se Bryman 2011). Bryman (2011) beskriver att trovärdigheten kan styrkas ifall deltagarna har möjlighet att bekräfta hur forskaren har uppfattat deras syn på det sociala fenomen som undersökts, detta benämner Guba och Lincoln som respondentvalidering (ibid, s.354f). I enlighet med Brymans (2011) redogörelse försökte jag under intervjuerna ställa återkopplande frågor eller fraser som exempelvis ”om jag förstod dig rätt så upplevde du...?” eller ”du sa tidigare att...” för att undvika missförstånd. Detta gav intervjupersonerna möjlighet att utveckla deras svar eller notera om jag tolkat dem fel. Detta är dock ingen regelrätt respondentvalidering eftersom jag inte delade med mig av transkriberingarna till intervjupersonerna innan jag påbörjade analysarbetet. Det är dock en metod för att säkerställa att jag uppfattade deras berättelser korrekt.

Då man i kvalitativ forskning som nämnt inte strävar efter generella slutsatser handlar överförbarheten sammanfattningsvis om man skulle kunna få liknande resultat ifall man gjorde om undersökningen i en annan kontext (Bryman 2011, s.355). För att styrka överförbarheten för min studie har jag varit tydlig med mitt genomförande, gjort en kortfattad presentation av intervjupersonerna och har med mina bilagor i slutet arbetet. Jag har även strävat efter att ha täta beskrivningar av intervjupersonernas utsagor och presenterat citat med sin kontext för att bidra till förståelsen och för möjliggöra att andra personer som tar del av uppsatsen ska kunna bedöma hur pass överförbara resultaten är (Bryman 2011 s.355).

Avslutningsvis har jag försökt att bidra till studiens äkthet genom att dels presentera olika perspektiv och infallsvinklar som intervjupersonerna har berättat om. Dels erbjudit intervjupersonerna att själva ta del av uppsatsen när den är godkänd. Genom att göra detta, kan man uppnå delkriterierna om en rättvis bild

samt ontologisk- och pedagogisk autenticitet, som talar för studiens äkthet (Bryman 2011, s.356f)

4.3.3 Studiens intervjupersoner

För att underlätta presentationen av de resultat som studien kommit fram till, och för att garantera att intervjupersonerna förblir avidentifierade, beskriver jag nedan intervjupersonerna med fingerade namn.

Sarah är i fyrtioårsåldern och är utbildad socionom. Hon arbetar som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd i en stor urban kommun i Skåne. Hon har jobbat i andra kommuner än den hon för närvarande arbetar i, men inte inom ekonomiskt bistånd.

Lars är i sextioårsåldern och är utbildad socionom. Han är enhetschef för ekonomiskt bistånd och integration i en glesbygdskommun i Norrlands inland. Han arbetar också som ärendehandledare, integrationssamordnare och handläggare ett visst antal egna ärenden. Han har jobbat i samma kommun sedan sin examen, inom olika arbetsområden.

Gunilla är i sextioårsåldern och är utbildad socionom. Hon arbetar som socialsekreterare inom alla områden i en glesbygdskommun i Norrlands inland. Hon har jobbat i en annan kommun än den hon arbetar i för närvarande, då som ungdomshandläggare.

Sebastian är i fyrtioårsåldern och är utbildad socionom. Han arbetar som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd i en liten urban kommun i Skåne. Han har jobbat i samma kommun sedan sin examen, inom olika arbetsområden.

4.4 Forskningsetiska överväganden

Vid all typ av forskning kan etiska dilemman uppstå. I planeringen av den här studien och under studiens genomförande har jag valt att följa Vetenskapsrådets (2002) fyra huvudkrav vad gäller individskyddet. Dessa är informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet (ibid, s.6). Innan jag försökte

komma i kontakt med potentiella deltagare förberedde jag ett informationsbrev (se bilaga 8.2), i vilket jag var tydlig med att informera vad målet och syftet med undersökningen är, vad deltagandet innebär och att deltagandet skulle avidentifieras. När jag sedan hade etablerat en kontakt med studiens intervjupersoner gav jag dem denna information igen, samt gav dem tillfälle att ställa frågor. Detta för att förhålla mig till informationskravet (Vetenskapsrådet 2002, s.7f).

För att säkerställa att studien skulle kunna uppfylla samtyckeskravet var jag i alltid i kontakten med intervjupersonerna tydlig med att deltagandet skulle vara helt frivilligt, att de hade möjlighet att återkalla sitt samtycke samt att de när som helst under processens gång kunde avbryta sin medverkan. Vid intervjutillfället berättade jag återigen om att jag skulle behöva be om deras muntliga samtycke när väl intervjun och ljudinspelningen startade. Detta var som nämnt aldrig något problem och alla gav sitt muntliga samtycke på inspelningarna (Vetenskapsrådet 2002, s.9ff).

Enligt Vetenskapsrådets (2002) redogörelser gällande konfidentialitetskravet tänkte jag alltid på att intervjupersonerna och deras utsagor skulle avidentifieras så att inte någon utomstående skulle kunna härleda citat eller resonemang till någon av intervjupersonerna. Av den anledningen har jag dels valt att ha fingerade namn, dels att inte nämna i vilken kommun intervjupersonerna arbetar i. I vissa inlandskommuner i Norrland är antalet socialsekreterare någorlunda begränsat varför jag bestämde mig för att inte skriva ut namnet på kommunen utan istället använda mig av benämningarna glesbygdskommun respektive urban kommun.

Avslutningsvis informerade jag deltagarna om hur jag skulle behandla uppgifterna med största möjliga konfidentialitet och att allt material skulle raderas så fort uppsatsen blivit godkänd (Vetenskapsrådet 2002, s.12f). Detta går även i linje med nyttjandekravet då jag informerade och försäkrade deltagarna, både innan och under intervjun, att materialet enbart kommer användas för uppsatsens syfte. Jag poängterade att det enda som kommer finnas kvar från materialet, kommer vara avidentifierade citat och resonemang som används i uppsatsen resultatdel.

Därefter erbjöd jag deltagarna möjligheten att ta del av uppsatsen när den blivit klar (Vetenskapsrådet 2002, s.14).

Slutligen, vad gäller Vetenskapsrådets (2002) redogörelser om forskningskravet så bedöms det här arbetets problemområde inte beröra några känsliga ämnen där deltagandet kan komma att skada intervjupersonerna. Arbetet fokuserar enbart på hur intervjupersonerna upplever möjligheten till ett alliansskapande, och huruvida de anser att den kommun de arbetar i påverkar deras klientarbete. Varför några vidare etiska dilemman gällande forskningskravet inte uppstod (Vetenskapsrådet 2002, s.5f).

5 Resultat och analys

I detta kapitel kommer studiens resultat att presenteras och diskuteras. Resultatet kommer att analyseras utifrån arbetets teoretiska ramverk, men även genom en del av den tidigare forskningen för att kunna besvara studiens frågeställningar. Kapitlet är uppdelat i två olika avsnitt som berör två huvudsakliga teman, *det alliansskapande arbetet* och *kommunala förutsättningar*.

5.1 Det alliansskapande arbetet

5.1.1 Socialsekreterarnas resonemang om alliansskapande arbete

I följande avsnitt diskuteras socialsekreterarnas upplevelser av alliansskapande arbete samt hur de resonerar om att främja allianser och bidra till goda möten med sina klienter. Något som var genomgående hos samtliga socialsekreterare var upplevelsen av att det är viktigt att ha goda möten med sina klienter och sträva efter att bilda allianser, för att uppnå ett lyckat arbete.

Två centrala ord som socialsekreterarna ofta återkom till när de beskrev sina upplevelser om klientrelationer och alliansskapande är förtroende och tillit. Sebastian beskriver sin syn på alliansskapande genom att han resonerar om att det är viktigt att skapa ett förtroende hos klienterna. Detta ser han som väsentligt för att kunna hjälpa sina klienter att med sådant som de tidigare inte varit bekväma med, som att exempelvis påbörja en arbetspraktik. Gunilla menar att alliansskapande är ett grundläggande ord inom socialt arbete och upplever att alliansskapande arbete handlar om att möta personen på ett sätt så att den känner förtroende och på så vis vågar öppna upp sig. Vidare beskriver Gunilla att alliansskapande handlar om att man ska visa klienten att man vill denne väl och berättar sedan om ett ärende där hon upplever att hon lyckades bilda en allians. När hon förklarar anledningen till att hon upplevde att det fungerade, uttrycker hon sig följande:

Att jag stod kvar, och att man törs vara tydlig. Absolut inte vara oförskämd, men att man törs vara tydlig. Att det här ser jag, det här upplever jag och att ställa krav. (Gunilla)

Lars upplever, i likhet med Gunilla, att alliansskapande handlar om att skapa en bra kontakt, oavsett vem det än är man möter. Han betonar att det inte alltid går att uppnå tillit i relationen, men att det alltid är något han eftersträvar. När Lars resonerar om vad han tror är viktigt att beakta som socialsekreterare i det alliansskapande arbetet beskriver han det på följande vis:

Vi är ju naturligtvis en myndighet men samtidigt är det ju viktigt att vi inte i alla sammanhang använder ett myndighetspråk och talar över huvudet på individen. Vi måste ju ändå försöka närma oss en förståelse över hur deras [klienternas] situation ser ut, men som sagt ändå inte ta över individens behov utan det är något som personen i fråga själv måste arbeta med, det finns inga andra alternativ. (Lars)

Från Lars resonemang framkommer vikten av att visa förståelse för klientens situation och att man behöver inta ett medmänskligt förhållningssätt. Detta är något som även Sebastian belyser som en viktig aspekt i det alliansskapande arbetet. Han berättar att det kan vara gynnsamt ifall man initialt i relationsbyggandet spenderar tid med klienten och pratar om intressen, för att finna en gemensam grund att bygga vidare på. En ytterligare aspekt, som Lars berör i citatet ovan, är att det som socialsekreterare handlar mycket om att uppmuntra och inspirera individen för att främja ett lyckat arbete och kunna bilda allians. När Sarah berättar om hennes upplevelser av alliansskapande arbete resonerar hon på ett liknande sätt som övriga socialsekreterare, men poängterar att hon hellre pratar om att skapa relationer med sina klienter än att bilda allians. Vidare när Sarah resonerar om vad hon upplever som viktiga aspekter för att främja goda möten uttrycker hon sig enligt följande:

Jag tror det är mycket med bemötandet [...] jag förespråkar att man ganska snabbt och enkelt ska återkoppla och svara, för gör du det så visar du den personen som söker dig att den personen är betydelsefull. Och om man då återkopplar och förklarar lugnt och städat och lyssnar, då har du förutsättningar att i fortsättningen ha goda möten. (Sarah)

Genomgående betonar således socialsekreterarna i deras resonemang vikten av att ha ett gott bemötande, vara ödmjuk samt att man bör visa förståelse för klientens situation. Detta ses som grundläggande förutsättningar för att kunna främja allianser och bidra till goda klientmöten. Sebastian berättar vidare att ifall man har bildat en god relation som innefattar ett ömsesidigt förtroende, behöver inte negativa besked utgöra ett hinder för den fortsatta alliansen. Han berättar:

Man märker det att relationen gör väldigt mycket, för vissa bryr sig inte så mycket om sitt avslag för att de [klienterna] vet att man bryr sig och försöker hjälpa dem så gott det går [...] och rätt så ofta brukar jag hitta sätt att hjälpa folk på, och då känner de [klienterna] av det, på det sättet brukar avslag inte vara sådan stor del, eller svårt att ta emot. (Sebastian)

Sebastians beskrivning av fördelarna med att ha etablerat en allians konkretiserar den genomgående upplevelsen som finns hos socialsekreterarna om att det är viktigt att sträva efter goda klientrelationer för att nå ett gott resultat. Denna konsensus återfinns även i en del av den tidigare forskning som presenterats i arbetet. Det blir ett ytterligare belegg för att en god relation är en viktig del för att möjliggöra ett lyckat resultat (se Dunne & Parker 2021; Perlinski, Blom & Morén 2012).

En viktig aspekt gällande hur socialsekreterarna faktiskt gör för att främja alliansskapande arbete framkommer i deras resonemang som jag redogjort för ovan. Socialsekreterarnas resonemang synliggör att samtliga vittnar om att de har möjlighet att utforma sitt arbete efter egen förmåga. Oavsett om det handlar om vilket förhållningssätt de tar med sig in i mötet med klienten, eller på vilket sätt de konkret utformar sitt arbete, har socialsekreterarna möjlighet att göra det efter sin personliga prägel. Det går att fördjupa förståelsen om detta handlingsutrymme som socialsekreterarna vittnar om genom Lipskys (2010) teori om gräsrotsbyråkratens roll. Lipsky (2010) beskriver hur gräsrotsbyråkrater i sitt direkta arbete med medborgare har en viss handlingsfrihet. Han menar att denna handlingsfrihet nästan kan betraktas som en väsentlig del av att vara gräsrotsbyråkrat, då det alltid finns en möjlighet för gräsrotsbyråkrater att tolka direktiv och riktlinjer efter egen förmåga, och på så vis själva styra arbetet (ibid,

s.13ff). I min mening går det att tolka socialsekreterarnas resonemang om hur de brukar lägga upp sitt arbete, vilka aspekter de brukar beakta i mötet med klienter samt hur de brukar göra för att främja alliansskapande, som ett uttryck för denna handlingsfrihet som Lipsky (2010) beskriver.

Ett ytterligare exempel på handlingsfriheten är då Sebastian berättar om att han brukar strukturera upp arbetet som han vill för att kunna träffa alla sina klienter lika mycket, trots organisationens uppsatta riktlinjer. Han menar att det är viktigt för relationsbyggandet att ha förståelse för klienternas behov, och anpassa sig efter hur ofta klienterna vill ses. Han berättar följande:

Ja, det har ju varit sådär ibland att man har behövt träffa vissa [klienter] väldigt ofta och mycket under en period, sen så kan man släppa den lite och ta nästa liksom. Rätt ofta är det att man intensivt jobbar kanske med ett antal personer, sedan så släpper man efter lite där och jobbar intensivt med sex andra kanske. (Sebastian)

Från detta citat synliggörs det hur Sebastian nyttjar den handlingsfrihet som Lipsky (2010) teoretiserar om, när Sebastian beskriver att han i omgångar prioriterar vissa klienter. Lipsky (2010) beskriver även hur denna handlingsfrihet dels kan användas som ett sätt att avsäga sig ansvar, dels som ett sätt att faktiskt ta ansvar (ibid, s.13ff). Med detta i åtanke kan man fördjupa förståelsen om varför Sebastian väljer att strukturera upp sitt arbete som han gör. En förklaring skulle kunna vara att han tar ansvar över relationsbyggandet för att möjliggöra en god grund att utgå ifrån i relationen, för att på så vis, främja alliansskapande och möjliggöra ett lyckat arbete.

Sammanfattningsvis tolkar jag det som att den genomgående upplevelsen hos samtliga socialsekreterare är att man bland annat behöver ha förståelse inför klientens livssituation och inta ett helhetsperspektiv i sitt arbete. Detta anser jag således kan betraktas som en anledning till att tillit och förtroende är väsentliga delar av relationsbyggandet. Denna slutsats går även i linje med en del av den forskningen som är presenterad om att tillit och förtroende är viktiga aspekter för utvecklingen av allianser (se Ardito & Rabellino 2011; Dunne & Parker 2021).

5.1.2 Utmaningar och svårigheter i det alliansskapande arbetet

Samtliga socialsekreterare i studien belyser att det finns utmaningar och svårigheter med det alliansskapande arbetet förknippat med rollen som socialsekreterare. Sarah förklarar exempelvis att hon är skeptisk till själva ordet alliansskapande då hon upplever att det oftast används som ett allomfattande positivt ord, och att allianser i själva verket är något ömtåligt. På grund av de svårigheter som hon upplever att det finns med alliansskapande arbete, talar hon hellre om att bidra till goda möten med sina klienter. Hon uttrycker sig på följande vis:

En allians med någon då har man liksom förbundit sig att man ska jobba tillsammans på något vis. Men jag kan ju inte jobba med klienten på klientens sida, för jag har ju en lagstiftning och politiska beslut att förhålla mig till, och då har jag ju bara en relation eller allians när det passar mig liksom. Det blir väldigt skevt, tycker jag. (Sarah)

I Sarahs resonemang konkretiserar hon en svårighet i rollen som socialsekreterare när det kommer till arbetet med klienter. Hon beskriver det som att det på sätt och vis är ett tvådelat uppdrag, då man som socialsekreterare har byråkratiska ramar att förhålla sig till. Sarah berättar vidare att hon kan uppleva att alliansskapande arbete många gånger kan vara något som skaver. Även Lars benämner en svårighet med det alliansskapande arbetet och beskriver hur han upplever att lagstiftningen kan påverka relationsbyggandet, han berättar:

Det [att skapa goda relationer] är ju något naturligtvis som vi försöker. Sen är det väl tyvärr ju så här att man kanske ändå inte lyckas uppnå den där tilliten alla gånger, det beror ju på väldigt mycket hur överens vi är om saker och ting. Man har ju inte rätt till ekonomiskt bistånd i alla sammanhang, utan man [om klienten] får ett negativt besked då är det svårt att skapa den här alliansen när man, så att säga, har olika uppfattningar om vad man har rätt till eller inte rätt till. (Lars)

I både Sarah och Lars resonemang framkommer komplexiteten i att upprätthålla en god relation då de byråkratiska direktiven, inklusive lagstiftningen, försvårar

möjligheten att hjälpa individen på det sättet som denne kanske önskar. I deras resonemang synliggörs den problematik som Lipsky (2010) teoretiserar om när han beskriver att gräsrotsbyråkratens arbete bygger på en motsägelse. Således går det fördjupa förståelsen om varför det kan vara en utmaning för Sarah och Lars att främja allianser, när de samtidigt behöver förhålla sig till de riktlinjer som finns. Lipsky (2010) belyser motsägelsen med gräsrotsbyråkratens arbete då han beskriver att gräsrotsbyråkrater dels har som uppgift att värna om och visa omsorg till sin medmänniska, samtidigt som de ska förmedla tjänsten utefter byråkratiska bestämmelser (ibid, s.71). Med detta i åtanke, kan man förstå varför Sarah och Lars upplever att det alliansskapande arbetet kan bli en utmaning då det ingår i deras roll som socialsekreterare att förhålla sig till de direktiv som finns. Således skulle detta kunna vara en orsak till att Sarah ställer sig emot begreppet alliansskapande och upplever att det många gånger kan vara något som skaver.

En annan aspekt som framkommer i socialsekreterarnas resonemang om deras roll i relationsbyggandet är komplexiteten i att både vara den som ska stötta individen och den som ska företräda organisationen. Sarah beskriver det som att hon har fått direktiv om att ha en struktur på hur ofta hon bör träffa sina klienter, men att hon snarare brukar utgå från klientens behov. Detta då hon upplever att ett möte ger mest när det efterfrågas av klienten. Både Sebastian och Gunilla beskriver hur de alltid försöker vara tillgängliga för att träffa deras klienter med kort varsel, men att de samtidigt behöver strukturera upp tiden för att lyckas ha möjlighet att finnas där för var och en av klienterna. I min mening synliggör deras resonemang en motsägelse i att de dels, alltid förväntas finnas där för vardera klient, dels att de behöver strukturera upp tiden och anstränga sig för att kunna möjliggöra detta. Således belyser resonemangen en utmaning med rollen som socialsekreterare. Sebastian berättar vidare att han har upplevt att många klienter ofta ansöker om bistånd till något, när det egentligen handlar om att de bara söker kontakt. Han berättar:

Sen vissa [klienter] vill ju bara träffas, för att många är ju tyvärr rätt så ensamma, så de har inte så många andra att prata med. Ibland märker man att vissa ansöker om lite extra pengar, sen är det inte pengarna, utan det är oftast att de vill ringa och prata om något [...] det är mer det att de vill söka kontakt,

för att de är lite ensamma och det kanske inte finns så mycket verksamheter som de kan gå på. (Sebastian)

När Sebastian, i citatet ovan, beskriver hur klienterna vill komma i kontakt med honom för att få stöttning med något som egentligen inte har med hans arbetsområde att göra enligt de direktiv som finns, framkommer en komplexitet som kan förknippas med rollen som socialsekreterare. Ett ytterligare exempel är då Gunilla berättar om ett ärende där hon inte lyckades etablera en allians med sin klient:

Då var det ett ekonomiskt ärende och hon, jag har träffat hon en gång och sen har vi haft mejlkontakt, har inte velat komma till mig så hon har fått avslag på försörjningsstöd. Jag tror att det finns något tillkortakommande där och, så att vi har inte förstått varandra via mejl [...] Där har jag ju inte fått möjligheten att skapa den här alliansen. (Gunilla)

I citatet ovan belyser Gunilla en situation som socialsekreterare kan hamna i när de behöver förhålla sig till de riktlinjer och den lagstiftning som finns, samtidigt som de inte kan styra över klientens vilja och val. Hon förklarar vidare varför hon tror att en allians i det läget inte kunde etableras:

Kan hända att jag inte var, ja, kanske att jag inte var riktigt lyhörd då inför hennes tillkortakommanden. Samtidigt så kom det inte fram så mycket under första besöket, utan där har det blivit mer och mer tydligt då vi haft mejlkontakt. Så jag kan inte klandra mig för mycket heller, men någon kombination. Jag kanske skulle ha tagit mig an hon mera, första besöket, fånga upp mer. (Gunilla)

Hennes resonemang speglar, i min mening, en hjälplöshet, en situation då man som socialsekreterare kanske vill göra mer än vad man faktiskt har möjlighet till. Samtliga resonemang som presenterats ovan är exempel på situationer som synliggör komplexiteten i socialsekreterarens arbete när de ska arbeta för att främja allianser och samtidigt förhålla sig till deras professionella yrkesroll. Denna komplexitet kan betraktas som ett uttryck för de redogörelser Lipsky (2010) för om begreppet *advocate*, företrädare. Lipsky (2010) redogör för att gräsrotsbyråkrater förväntas använda sin kunskap, förmåga och position för att

stödja den enskilde i dennes situation. Samtidigt beskriver han att detta genererar en problematik då det är oförenligt med deras arbete att prioritera vissa klienter över andra eftersom byråkratin förutsätter en likabehandlingsprincip (ibid, s.74). Med detta i åtanke kan man lättare förstå den nämnda komplexiteten som synliggjordes då socialsekreterarna reflekterade över svårigheter och utmaningar med det alliansskapande arbetet. Problematiken kan grundas i att socialsekreterarna känner en förväntan att vara företrädare för klienterna, samtidigt som de även förväntas förmedla den välfärdsservice de ska under organisationens uppsatta ramar och direktiv. Hjälplösheten, eller den förväntan om att de ska kunna göra mer för klienten, skulle kunna grunda sig i att de inte alltid har befogenhet till att gå utanför organisationens riktlinjer eller deras professionella yrkesroll (se Lipsky 2010).

Sarah konkretiserar vidare en annan aspekt som Lipsky (2010) teoretiserar om, hon uttrycker sig på följande vis:

Det handlar ju också om att klienterna måste göra som vi vill. De är alltid i en beroendesituation [...] det är inte alltid att jag hade kunnat göra annorlunda för att det skulle bli bättre, men att skapa den här alliansen som så lätt förstörs utifrån de förutsättningar jag har, kostar mycket energi. (Sarah)

Hennes citat tyder på en insikt om att hon inte alltid hade kunnat agera annorlunda eftersom hon har byråkratiska direktiv och lagstiftningen att förhålla sig till. Detta går att förstå som en ytterligare utmaning i det alliansskapande arbetet eftersom Sarah berättar hur det kan vara jobbigt rent emotionellt för henne att främja en allians som så lätt kan fallera. Vidare belyser Sarah beroendeförhållandet och maktrelationen som ständigt är närvarande i mötet mellan socialsekreterare och klient. Det går att förstå hennes resonemang som att maktaspekten och det faktum att hon, i hennes professionella roll, har förutsättningar att förhålla sig till, tillsammans utgör ett faktum som försvårar hennes möjlighet att främja allianser. Hennes resonemang går också att förstå genom Lipskys (2010) tankar om gräsrotsbyråkratens roll. Lipsky (2010) beskriver att gräsrotsbyråkratens uppgift att både vara företrädare, och den som fattar avgörande beslut, kan ses som två uppgifter som inte går att kombinera (ibid, s.74). Detta är något som synliggörs i

Sarahs resonemang när hon beskriver hur maktaspekten förutsätter att klienterna behöver göra det hon uppmanar dem till och att alliansen således bara kan finnas där när det passar henne. Man kan förstå att detta kan betraktas som en utmaning då lagstiftningen och de byråkratiska direktiven på sätt och vis motsätter sig en ömsesidig relation.

När Lars resonerar gällande sin roll som socialsekreterare och hur viktigt det är att arbeta nära sina klienter, konkretiserar han också komplexiteten förknippat med yrkesrollen. Han förklarar följande:

Det ställer ju stora krav på att uppmuntra och inspirera, så är det ju naturligtvis. Men samtidigt är det ju inte vi som skaffa det här jobbet för individen utan det är något som han eller hon själv aktivt måste medverka till, och det kan ju också ställa krav på att man [individen] är tvungen att flytta. Det blir ju ännu ett, vad ska vi säga, större trauma för individen att man då måste släppa sitt nätverk, sin sociala miljö. Men som sagt närhet till individen är A och O absolut. (Lars)

I Lars resonemang synliggörs återigen vikten av att arbeta nära och stötta klienterna i deras situation, samtidigt som citatet belyser hur lagstiftningen och de byråkratiska ramarna kan försvåra möjligheten till det alliansskapande arbetet. Således kan man förstå det som att det faktiskt kan vara oförenligt att som socialsekreterare vara företrädare och främja allianser när man har direktiv och riktlinjer att förhålla sig till i beslutsprocessen (se Lipsky 2010). Vidare uppmärksammar citatet även hur det kan komma sig att allianser plötsligt kan raseras fastän parterna haft en god och stabil relation innan. Av den anledningen går det att förstå varför Sarah problematiserar användandet av ordet alliansskapande i rollen som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd, då maktförhållandet ständigt är närvarande och då det kan betraktas som ett tvådelat uppdrag (se Lipsky 2010, s. 72ff).

5.2 Betydelsen av kommunala förutsättningar

5.2.1 Kommunala förutsättningar som präglar möjligheten att arbeta alliansskapande

I följande avsnitt diskuteras temat som synliggjordes i studien rörande på vilket sätt socialsekreterarna upplever att den kommunen de arbetar i präglar deras alliansskapande arbete.

Kommunala förutsättningar som en kommuns storlek, avstånd till tätorter, resurser och geografi, har visat sig ha inverkan på hur välfärdsservicen ser ut i landets kommuner (se Mossler 2009). Detta är något som synliggjordes i samtliga socialsekreterares resonemang om hur deras alliansskapande arbete präglas av den kommun som de är verksamma i. Exempelvis resonerar både Lars och Gunilla om att det är ett problem att statliga instanser har centraliserats och således avvecklats i glesbygdskommuner. Lars berättar att det är de människor som redan befinner sig i utsatta situationer som drabbas mest av centraliseringen, samt att det i vissa fall kan generera en frustration hos klienterna som påverkar relationsbyggandet. Han förklarar:

Vi tar ju ingen hänsyn till att det är långt mellan [glesbygdsort] och [pendlingsort] om man ska åka till arbetsförmedlingen. Utan är man tvungen att ta kontakt med Arbetsförmedlingen så är det så, man kan inte säga "nä jag orkar inte åka 20 mil tur- och retur för att träffa min arbetsförmedlare" (Lars)

I Lars resonemang konkretiserar han på sätt och vis problematiken som uppstått i och med avvecklingen av statliga instanser i glesbygdskommuner. Även om Lars poängterar att både han och hans klienter är frustrerade över situationen framkommer det att de kommunala förutsättningarna kan prägla, och utgöra ett hinder för, relationsbyggandet. Detta då han i sin roll som socialsekreterare inte kan ta hänsyn till de geografiska avstånden i sitt beslutsfattande, utan behöver förhålla sig till den lagstiftning och de direktiv som finns. Vidare berättar han:

Det är ju svårare att ta del av våra insatser och resurser här än om man bor till exempel i Stockholm och har ett SL-kort och kan åka kommunalt, så är det ju. (Lars)

I Lars citat kan man förstå det som att han ifrågasätter likvärdigheten då han indikerar att de geografiska avstånden och den bristfälliga infrastrukturen kan göra det svårare för klienter att ta del av insatserna i den kommun som han är verksam i. Sarah berättar även att hon tror att vart man befinner sig i landet kan ha stor betydelse för vilka insatser en klient kan ta del av. Detta då hon tagit del av forskning som visade att mindre kommuner har färre förutsättningar att bistå med vissa insatser som den kommunen hon arbetar i har möjlighet till. Hon exemplifierar detta och berättar:

Man kan ha en hel arbetsmarknadsavdelning [här] vilket man inte kan ha i en liten kommun. Man kan ha en bostadsrådgivning, man kan ha en jättestor budget- och skuldrådgivning, vräkningsförebyggande, alltså du vet, alla de delarna, bosocialt stöd, vad vi nu kan tänka oss. Det finns ju inte i samma utsträckning i en liten kommun. [...] Plus att också den här möjligheten att få folk ut i arbetspraktik och jobb. Vi har ju en massiv apparat som kan plocka fram sådana platser, befinner du dig i en pytteliten kommun är det ju jättesvårt. (Sarah)

I Sarahs resonemang belyser hon olika aspekter som formas av kommunala förutsättningar, och som i någon mån påverkar vilka insatser hon som socialsekreterare kan erbjuda för att hjälpa hennes klienter att bli självförsörjande. Sebastian, som arbetar i en liten urban kommun, resonerar också rörande sina klienters möjlighet att ta del av olika insatser. Han berättar att kommunala insatser är knutna till specifika kommuner, men att fördelen med urbana kommuner är att klienterna har möjlighet att pendla till närliggande orter ifall de inte kan finna någon sysselsättning i den kommun de bor i. Han berättar:

Det blir ju lite svårt ju för kommuner har sitt eget [...] Däremot är det ju väldigt mycket praktikplatser [i närliggande orter] [...] så kan man och vill, så kan man ju ta sig vart man vill. Jag har haft folk åt alla håll och kanter [...] Sen är det ju tråkigt om man är lite längre från arbetsmarknaden, då finns det lite mindre om man inte passar in i det som finns i kommunen. Där är det lite knepigt. (Sebastian)

I Sebastians resonemang framkommer det således att det är fördelaktigt för klienterna att de dels inte är särskilt långa avstånd mellan städer i urbana kommuner, dels att infrastrukturen gör det lätt för klienterna att resa mellan städerna. Sebastians resonemang belyser dock även en nackdel som finns i den mindre urbana kommunen som han arbetar i, att de har få verksamheter att erbjuda för klienter som är längre ifrån arbetsmarknaden. Det resonemanget påminner om Gunillas redogörelser gällande problematiken som kan uppstå ifall verksamheter avvecklas. Detta kan således betraktas som en svårighet som mindre kommuner, oavsett kontext, kan bemöta.

När Lars konkretiserar hur det kan se ut för klienter som bor i glesbygdskommuner, och hur det alliansskapande arbetet kan påverkas av de kommunala förutsättningarna, uttrycker han sig enligt följande:

Det går kanske en buss ner på morgonen och en buss tillbaka på eftermiddagen, det är så det ser ut på landsbygd, glesbygd. Det här gör ju naturligtvis att det är svårt för individen att hitta arbete och det gör också att det blir svårt för oss att stötta individen i att försöka hitta en sysselsättning. Det innebär i stort sett att ”nä men du måste flytta därifrån för att bosätta dig mer centralt” som jag sa, det är ju naturligtvis något som är väldigt jobbigt för individen, som kanske har hela sitt sociala liv på en liten ort [...] där förlorar väl vi, höll jag på att säga, alliansskapandet med klienter om vi ställer sådana krav, så är det ju naturligtvis. Det kan vara lätt att bygga upp en relation, men det är också lika lätt att rasera den. (Lars)

Lars citat belyser, i min mening, hur kommunala förutsättningar kan utgöra en ytterligare dimension av den komplexitet förknippat med socialsekreterarens roll och alliansskapande arbete som diskuterades i föregående avsnitt. Citatet synliggör den komplexa situationen, det spänningsfält som kan uppstå, när socialsekreterarna dels har som uppgift att värna om och stödja deras klienter samtidigt som de ska förmedla välfärdstjänsten utefter byråkratiska bestämmelser (se Lipsky 2010, s.71). Utöver detta synliggörs det i citatet en ytterligare dimension av komplexiteten som består av att de kommunala förutsättningar kan påverka vilka utgångspunkter socialsekreterarna och klienterna har att utgå ifrån, och behöver förhålla sig till, i praktiken. Dessa kommunala förutsättningar kan

utgöra hinder för alliansskapandet, vilket framkommer av Lars resonemang. Däremot från Sarahs resonemang framkommer det att de kommunala förutsättningarna också kan bistå med fördelar som är gynnsamt för välfärdstjänsterna och det alliansskapande arbetet. Ovanstående redogörelser belyser således betydelsen av de kontextuella förhållandena, i vilka socialsekreterarnas alliansskapande arbete äger rum.

En intressant aspekt som synliggörs i samtliga socialsekreterares resonemang är att kommunerna har skilda förutsättningar att utgå ifrån, som kan bero på de kommunala skillnaderna som finns. Särskilt tydligt blir det ifall man ställer Sarahs resonemang gällande kommunala insatser mot Lars redogörelser över hur det kan se ut i en glesbygdskommun. De kommunala skillnaderna som socialsekreterarna vittnar om synliggör tendenser i samhället som Habermas (1988) teoretiserar om då han diskuterar samhällsförändringar och dess påverkan på samhället och medborgarna. Habermas (1988) teori ger en förståelse över vilka konsekvenser som kan uppstå när välfärdsstaten behöver ingripa och förhålla sig till nya strukturella trender som urbanisering och kapitalism. Habermas (1988) menar att när staten behöver anpassa sig efter strukturella trender kan det resultera i att en ny rad av kristendenser uppstår i andra sfärer i samhället, ifall de olika subsystemen inte har tillräckliga möjligheter att integrera dessa nya drivkrafter i samhällssystemet i sin helhet (ibid, s.2).

Min tolkning, utifrån socialsekreterarnas redogörelser, är att den svenska staten eventuellt inte har lyckats förhålla sig till dessa nya strukturella trender i samhället på ett sätt som är hållbart för hela landet. Dessa trender kan ha lyckats integreras i urbana orter, men inte i samma utsträckning i glesbygdskommuner, vilket resulterat i att det uppstått en obalans (se Habermas 1988). Det skulle således kunna vara en förklaringsmodell till varför Sarah upplever att hon har fler insatser att erbjuda till hennes klienter, eller förklara hur det kan komma sig att Lars och Gunilla upplever att statliga instanser har avvecklats i glesbygdskommuner. Det belyser och synliggör sammantaget en möjlig förklaringsmodell till hur det kan komma sig att olika kommuner faktiskt har skilda förutsättningar att utgå ifrån.

Lars berättar vidare om hur det kan se ut för individer som flyttar till kommunen som han är verksam i, och som väljer att bosätta sig i avlägset belägna orter. Han berättar:

Där finns det tomma lägenheter, men det innebär ju då att all samhällsservice finns i [centralorten]. Så ska du pendla till skolan är det 15 mil tur och retur per dag och det finns inte Arbetsförmedling eller Försäkringskassa. När man inser det här, när man ser var man har hamnat någonstans, så bor man oftast inte kvar så speciellt länge. (Lars)

Detta citat från Lars konkretiserar hur det kan se ut för medborgare i den glesbygdskommun som han är verksam i, och i synnerhet hur det kan se ut för nyinflyttade till kommun. Från citatet framkommer det att hans upplevelse är att dessa individer på nytt väljer att flytta till en annan kommun, vilket kan indikera att de individerna inte är nöjda med de förutsättningar som finns. Även Gunilla berättar om klienter som bor i avlägset belägna orter. Hon resonerar om att vissa klienter eventuellt inte ansöker om stöd och reflekterar över vad det i sådana fall kan bero på. Hon berättar följande:

Ja men, avståndet, och så kanske vetskapen om att, det beror ju på vad för hjälp man skulle söka, men att det finns ändå ingen hjälp att få. (Gunilla)

Vidare beskriver Gunilla hur socialtjänsten i den kommun som hon är verksam i, inte alltid har möjlighet att anordna vissa insatser som boendestöd eller familjestöd i dessa avlägset belägna orter. Gunillas resonemang belyser, utöver att de kommunala förutsättningarna kan skilja sig åt från kommun till kommun, att människorna som bor i glesbygdskommunen är medvetna om att de eventuellt inte kommer kunna få en insats som överensstämmer med deras behov. Utifrån socialsekreterarnas resonemang synliggörs det att Sebastian och Sarah har fler insatser att tillgå, samt att deras klienter har fler möjligheter än vad Gunilla och Lars upplever att de och deras klienter har.

Detta kan få en att ifrågasätta den likvärdighet som lagstiftningen eftersträvar, och vidare går det att förstå det som att detta anspelar på att det uppstått en slags obalans i det svenska välfärdssystemet. Detta skulle således kunna förstås utifrån

Habermas (1988) teoretiska resonemang om att välfärdsstaten inte har möjlighet att ägna sig åt flera olika arbetsområden, samtidigt som de strukturella trenderna ska integreras i samhällssystemet, utan att det uppstår en obalans, eller som han benämner det, en kris (ibid, s.2ff). När Gunilla resonerar om att människor eventuellt väljer att avstå från att ansöka om bistånd på grund av vetskapen om att det ändå inte finns insatser som överensstämmer med sina behov indikerar detta, i min mening, att förtroendet inför de statliga välfärdstjänsterna minskat. Om så skulle vara fallet, synliggör detta den tendens som Habermas (1988) teoretiserar om gällande förlusten av legitimitet för statliga institutioner. Detta skulle utifrån ett Habermasianskt perspektiv i slutändan generera en legitimitetskris (se Habermas 1988, s.46ff). Utifrån Gunillas resonemang däremot, belyser det snarare reflektioner rörande ifall välfärdstjänsterna kan vara likvärdiga mellan landets olika kommuner.

Vidare resonerar Gunilla om en ytterligare aspekt gällande klienter som bor i avlägset belägna orter på glesbygden. Hon berättar hur svårt det kan vara att bemöta dessa klienter och vilken problematik det kan medföra när klienterna behöver göra sitt yttersta enligt lagstiftningen. Hon uttrycker sig följande:

Hon har bosatt sig i [en avlägsen ort], och menar på att ”jag har rätt att bo var jag vill”, jo det säger jag att ”det har du, men då ska man ju också ta ansvar över sin situation ekonomiskt”. Sen är det ett typexempel på att ”Jag har rätt att bosätta mig vart jag vill, jag mår bra här i [avlägsen ort]”, Jomen nog har jag full förståelse, jag skulle också må bra i [avlägsen ort], men då ska jag ju också kunna försörja mig själv. (Gunilla)

Från Gunillas citat synliggörs det hur kommunala förutsättningar, som geografiska avstånd, kan komma att påverka relationsbyggandet. Det konkretiserar på sätt och vis även aspekten om ifall medborgare har rätt att bo var de vill eller inte, och i synnerhet om klienter har det. Det belyser vidare en komplexitet om hur lagstiftningen dels förutsätter att all välfärdsservice ska vara likvärdig i hela landet, dels hur klienter behöver göra sitt yttersta för att bli självförsörjande. Om en kommun inte har möjlighet att tillgodose alla behov, går det att ifrågasätta likvärdigheten gällande den aspekten. Samtidigt ifall det inte finns en tillräcklig arbetsmarknad i en kommun blir det svårt för klienter att kunna

möta kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande, vilket talar emot klienters möjlighet att bo var de vill. Till sist, tydliggör detta hur kommunala förutsättningar kan bidra till den komplexitet som socialsekreterare kan komma att bemöta i deras alliansskapande arbete, när de dels ska förhålla sig till byråkratiska direktiv, dels värna om sin medmänniska (se Lipsky 2010). Samtidigt som de även ska förhålla sig till de utgångspunkter som de kommunala förutsättningarna, i viss mån, bestämmer.

5.2.2 Kommunala förutsättningar och socialsekreterarnas förhållningssätt

Ett ytterligare tema som synliggjordes i socialsekreterarnas resonemang är att de kommunala förutsättningarna kunde komma att prägla socialsekreterarnas förhållningssätt till arbetet, och på så vis, indirekt även ha inverkan på alliansskapandet.

Inledningsvis är det intressant att poängtera skillnaden i socialsekreterarnas arbetsuppgifter. De två intervjuade socialsekreterarna i urbana kommuner arbetar enbart inom ett område, ekonomiskt bistånd, medan de två socialsekreterarna i glesbygdskommuner har flera arbetsområden. Gunilla berättar exempelvis att de är tre socialsekreterare totalt i den kommun som hon är verksam i, och att hon således kan ha ansvar över alla områden som klienten är aktuell inom. Hon fortsätter:

Utmaningen är ju att man bli ju aldrig expert på någonting. Framför allt familjerätten tycker jag ju är ganska svår [...] vi gör en utredning på ett barn som är 12 år och som har föräldrar som är oerhört ovänner. Pappan bor i en annan kommun, och hon [mamman] litar inte på oss för fem öre [...] så att det här känn man många gånger, att man blir lite naken för man kan inte.
(Gunilla)

Hennes resonemang gällande utmaningen med att de är få socialsekreterare i kommunen och att det kan leda till upplevelsen om bristfällig kunskap inom områden, synliggör på vilket sätt detta kan påverka relationsbyggandet. I citatet nämner Gunilla exempelvis att hon upplever att en av hennes klienter inte känner tillit inför henne på grund av att de i hennes kommun snarare har kunskap om

väldigt många områden, än specialiserad kunskap inom specifika områden. Detta skulle man kunna förstå påverkar det alliansskapande arbetet i en negativ bemärkning eftersom samtliga socialsekreterare uppgav att det är viktigt att ha god kunskap för att kunna etablera förtroende.

Denna tolkning går i linje med en studie som presenterats tidigare i arbetet som visade att specialisering är att föredra vid specifika sociala problem, då det kan vara fördelaktigt för allianskapandet med individanpassade lösningar (se Grell, Ahmadi, Blom 2013). Däremot när Gunilla berättar att hon kan sköta alla ärenden oavsett problematik och således ha samma klient inom två olika områden, går det att tänka sig att detta också kan vara fördelaktigt för alliansskapandet. Samma studie visade nämligen att organisationer som ägnar sig åt ett bredare spektrum av arbetsuppgifter, var fördelaktiga vad gäller möjligheten att utveckla bärande klientrelationer. Detta då klienterna i kontakten med sådana verksamheter upplevde sig mer involverade, att det var lättare att förstå sig på organisationen samt att de uppskattade att de inte behövde etablera flera olika relationer (se Grell, Ahmadi, Blom 2013). Genom dessa redogörelser tydliggörs det att det kan finnas både för- och nackdelar med att vara få, respektive många socialsekreterare i en kommun. Således går det att förstå det som att kommunala förutsättningar, såsom antal socialsekreterare och organisationsstruktur, påverkar det alliansskapande arbetet.

En vidare aspekt rörande hur kommunala förutsättningar kan prägla det alliansskapande arbetet resonerar Sarah om. Hon berättar att hon har fått uppfattningen att det är många klienter som upplevt att man har väldigt olika bedömningar från kommun till kommun, och att det finns en problematik i det. Hon uppger att hon tror att det kan bero på politiska riktlinjer och kommunala resurser. Vidare tillägger hon att detta kan försvåra möjligheterna för socialsekreterare runt om i landet att skapa allianser på ett likvärdigt sätt. När Sarah resonerar om vad hon tror är fördelarna med att jobba i en stor urban kommun, berättar hon att den kommunen hon arbetar i kan vara generösare i jämförelse med vad en liten kommun kan vara. Hon upplever att det kan vara lättare att göra individuella bedömningar och känner att de har ett större

handlingsutrymme än vad vissa mindre kommuner har. Hon uttrycker sig enligt följande:

Däremot har jag suttit nära de som jobbade med ekonomiskt bistånd när jag jobbade i [en mindre kommun]. Jag känner att vi absolut har ett större handlingsutrymme här än vad [den kommunen] hade. Där var det extremt strikta riktlinjer, men det också bara för att där har man tio handläggare kanske, och sen har man liksom hotspots på dem hela tiden. Det kan man inte ha när vi är typ 2500 eller någonting, alltså så där. Det går inte. (Sarah)

I Sarahs resonemang framkommer återigen aspekten om antal socialsekreterare och kommunens storlek, som bidragande faktorer till vilket handlingsutrymme man som socialsekreterare kan ha. Något intressant är att dessa fördelar som Sarah beskriver hör till arbetet i en urban kommun, beskriver även Gunilla vara fördelar med arbetet i en glesbygdskommun. Gunilla upplever till skillnad från Sarah, att socialtjänster i större städer kan vara ganska fyrkantiga, och att de i den kommunen hon arbetar i kan vara mer flexibla och mer generösa rent ekonomiskt. Hon tillägger att det inte handlar om att någon är sämre än någon annan, men att hon tror att de eventuellt har olika synsätt på grund av de kommunala förutsättningar som finns. Även Lars har liknande upplevelser, han uttrycker sig på följande vis:

Ja, alltså jag har ju kollegor naturligtvis som har jobbat i större orter och har [själv] kontakt med större kommuner, och jag kan ju förstå det här som vi är inne på, den här, vad ska vi säga närheten till att skapa de här kontakterna. Man ser oss ändå inte som den här, vad ska vi säga, stora fyrkantiga myndigheten, utan vi har lite, vi har litet mänskligt tänk om jag får uttrycka mig så [...] vi försöker vara mer tillmötesgående. (Lars)

Från både Lars och Gunillas resonemang kan man förstå det som att de menar att det finns en särskild närhet mellan människorna i glesbygdskommuner, till skillnad från urbana kommuner. Det är intressant att de refererar till denna närhet, enkelhet och tillgänglighet som fördelar med arbetet i glesbygdskommuner. Medan man kan förstå det som att Sarah snarare refererar till resurser och olika möjliga insatser som fördelar med arbetet i en urban kommun. Om det skulle vara så att strukturella trender har påverkat samhället och resulterat i att de finns olika

kommunala förutsättningar, kan man vidare tänka sig att dessa strukturella trender också präglar individens synsätt. Således kan man förstå att socialsekreterarna inom de olika kommunerna kan få olika förhållningssätt i sitt arbete, och på så vis nyttja sitt handlingsutrymme på olika sätt för att styra arbetet utefter de byråkratiska förutsättningarna. Detta blir en möjlig förklaringsmodell till varför de har olika referensramar, och vad de upplever som fördelar i deras respektive kommuner (jfr. Habermas 1988; Lipsky 2010).

Vidare resonerar Gunilla om denna närhet och nämner att en lokal- och personkännedom kan göra så att man värdesätter allianser med klienter än mer. Däremot berättar hon att det kan finnas både för- och nackdelar med att hon bor och arbetar i en ort där de flesta känner till alla. Hon berättar:

Vi har nyss gjort en barnutredning, eller två, det är två barn, och där vi konstatera att de [föräldrarna] aldrig kunde öppna sig. Vi kände båda två att de [föräldrarna] fick inget förtroende till oss, nu vet ju inte jag om det hade vart annorlunda, men jag tror att det hade vart annorlunda, om det hade vart två personer som de [föräldrarna] inte hade känt som hade utrett deras barn.
(Gunilla)

I Gunillas citat synliggörs det att det faktum att det är en liten kommun där de flesta känner till varandra, kan påverka arbetet och möjligheten till potentiella allianser. Gunilla berättar vidare att sådana situationer kan medföra en stor utmaning och förklarar att det är väldigt viktigt att i sådana situationer vara tydlig med vilka roller alla inblandade har. Vidare berättar hon om ett exempel då det snarare var fördelaktigt att klienterna visste vem hon var. Det var ett ärende där hon tidigare hade varit ansvarig socialsekreterare för ett annat barn i samma syskonskara. Detta upplevde hon medförde en större trygghet hos klienterna eftersom de hade en god erfarenhet av henne. Sebastian resonerar om liknande upplevelser i den urbana kommun som han arbetar i, han berättar:

Jag tycker det är skönt att det är en sådan liten kommun, för att det är lätt att skapa relationer. För man hör ju om i [en stor urban kommun] där verkar det alldeles för stort, ingen vet vem någon annan är, här vet ju folk, de flesta i

alla fall, vem jag är och att jag jobbar här på ekonomiskt bistånd och att jag varit på andra ställen och sådant. (Sebastian)

Från Sebastians citat framkommer det att han upplever att det är fördelaktigt för relationsbyggandet att den kommun som han arbetar i är liten. Han berättar vidare om att det kan vara fördelaktigt för alliansskapandet ifall han får en ny klient, som har hört från en av hans befintliga klienter, att det har fungerat bra med honom som socialsekreterare. Man kan förstå det som att denna närhet, eller lokal- och personkännedom, kan betraktas som en ytterligare likhet mellan glesbygdskommuner och mindre urbana kommuner. Däremot tillägger Sebastian att han ser det som en fördel att han bor i en annan närliggande kommun då han tror att det hade kunnat vara en utmaning att bo i samma kommun som han arbetar i. Möjligheten att smidigt kunna pendla mellan olika kommuner verkar, av vad som framkommit från Gunilla och Lars berättelser, inte vara möjligt i lika stor utsträckning i glesbygdskommuner. När Lars reflekterar om hur det är att arbeta i samma kommun som man bor och är uppvuxen i, uppger han att det inte har varit något problem för hans arbete. Han uttrycker sig enligt följande:

Man är ju naturligtvis väldigt noggrann med sekretessen. Jag känner ju naturligtvis till väldigt mycket om väldigt många, nära grannar, vänner och bekanta, tidigare skolkamrater, men man får försöka förhålla sig väldigt neutralt, inte ge sig in i sammanhang som inte är speciellt, som inte är passande som krogen till exempel, eller vem jag umgås privat med. Men man lär sig, så nej det har inte varit några problem. (Lars)

I både Lars och Gunillas resonemang framkommer det exempelvis att de kan ha klienter som de gått i skolan med, eller vars föräldrar de känner. Sådana situationer kan, av vad som synliggjordes i Gunillas resonemang, både bidra till att det blir lättare att främja allianser, likväl som det kan utgöra utmaningar för socialsekreterare. Personkännedomen skulle exempelvis kunna försvåra möjligheten för dem att fatta ett negativt beslut när lagstiftningen kräver det. Det går att fördjupa förståelsen över en sådan situation genom Lipskys (2010) redogörelser. Lipsky (2010) menar att det faktum att klienten och organisationen har olika förväntningar på gräsrotsbyråkraten, kan leda till ett dilemma som gräsrotsbyråkraten behöver anpassa sig efter och förhålla sig till (Lipsky 2010,

s.13). I en sådan situation skulle klienten som kanske är en tidigare skolkamrat ha vissa önskemål som byråkratin och lagstiftningen inte tillåter. Det kan således generera ett dilemma för socialsekreteraren som denne behöver hantera. Det kan därav betraktas som en utmaning, som skulle kunna påverka det alliansskapande arbetet med olika för- och nackdelar.

Om det skulle vara så att olika kommuner har skilda förutsättningar, vittnar samtliga socialsekreterare oavsett om att de har ett visst handlingsutrymme att nyttja (se Lipsky 2010). Vidare framkommer det från socialsekreterarnas resonemang att deras förhållningssätt i arbetet kan präglas av kommunala förutsättningar såsom antal socialsekreterare, resurser, lokal- och personkännedom och dylikt. Oavsett om så skulle vara fallet eller inte, vittnar samtliga om att de strävar efter att främja allianser eller bidra till goda klientmöten. De gör helt enkelt så gott de kan utifrån de förutsättningar som finns. Detta kan betraktas som ett uttryck för en av mekanismerna som gräsrotsbyråkratens handlingsfrihet har, att ta ansvar och inta den hjälpande rollen (se Lipsky 2010, s.13ff). Man kan vidare förstå det som att samtliga socialsekreterares ansvarstagande i klientrelationer, är fördelaktigt för främjandet av allianser eftersom de möjliggör goda förutsättningar för ett relationsbyggande arbete (se Balmforth 2009; Dunne & Parker 2021; Roy & Walsh 2020).

6 Avslutande diskussion

Avslutningsvis kommer studiens resultat att sammanfattas för att tydliggöra hur studiens syfte och frågeställningar har besvarats. Vidare kommer det motiveras varför arbetets problemområde är relevant inom socialt arbete och varför det bör anses viktigt att bedriva forskning inom detta område. Syftet med denna studie var att förstå socialsekreterares upplevelser och resonemang om alliansskapande arbete, samt förstå hur de resonerar om betydelsen av kommunala förutsättningar i arbetet.

Studiens första frågeställning avsåg att undersöka hur socialsekreterare resonerar om, och hur de arbetar för att främja, ett alliansskapande arbete. Utifrån studiens resultat framkommer det att samtliga socialsekreterare upplevde att det är viktigt att sträva efter att främja både goda relationer och bidra till goda möten med sina klienter. Resultatet visade dock att alla socialsekreterare inte var positiva till ordet alliansskapande, men att samtliga resonerade om att det är viktigt att etablera tillit och förtroende i klientrelationen för att kunna möjliggöra ett lyckat arbete tillsammans med sin klient. Denna upptäckt går i linje med befintlig forskning inom området (se Dunne & Parker 2021; Perlinski, Blom & Morén 2012). För att främja alliansskapande arbete beskriver socialsekreterarna både olika aspekter att ha i åtanke i klientmötet, och hur de konkret utformar sitt arbete för att möjliggöra goda förutsättningar för en potentiell allians. I studien synliggörs det att samtliga socialsekreterare upplever att de har möjlighet att utforma arbetet efter egen förmåga, trots organisatoriska direktiv, kommunala riktlinjer och den lagstiftningen som finns (jfr. Lipsky 2010).

Studiens andra frågeställning avsåg att besvara vilka utmaningar och svårigheter socialsekreterarna upplever att det finns med ett alliansskapande arbete. Samtliga socialsekreterare redogör för olika utmaningar och svårigheter. En genomgående problematik var komplexiteten i att upprätthålla en god relation då de byråkratiska direktiven, inklusive lagstiftningen, försvårar möjligheten för socialsekreterarna att stödja klienten på det sättet som denne önskar. Det framkommer även från studien att maktaspekten och beroendeförhållandet i klientrelationen kunde

utmana socialsekreterarnas möjlighet till att skapa en ömsesidig relation, en allians på likvärdiga premisser (jfr. Lipsky 2010).

Studiens tredje frågeställning avsåg att besvara på vilket sätt socialsekreterarna upplever att den kommun de arbetar i präglar deras alliansskapande arbete. I resultatet synliggörs det hur de kommunala förutsättningarna, till viss mån, sätter grunden för de utgångspunkter som vardera socialsekreterare behöver förhålla sig till i praktiken. Således framkommer det att socialsekreterarnas förhållningssätt i arbetet kan präglas av den kommun de arbetar i. Det synliggörs även att, hur det alliansskapande arbetet och klientrelationerna ser ut på individnivå, kan komma att variera eftersom olika kommuner har olika kommunala förutsättningar. Därav belyser studien således betydelsen av de kontextuella förhållandena, i vilka socialsekreterarnas alliansskapande arbete äger rum.

Utifrån dessa redogörelser besvaras, i min mening, studiens frågeställningar och syfte. Slutsatserna från detta arbete är dock inte generaliserbara utifrån de metodologiska överväganden som tagits. Däremot belyser arbetet i sin helhet ett spänningsfält mellan lagstiftningens krav på likvärdighet och kommuners olika förutsättningar. Detta då resultatet synliggör att variationerna mellan de kommunala förutsättningarna kan bidra till skillnader i hur välfärdstjänsterna ser ut i respektive kommun, vilka resurser kommunerna har och således även vilka förutsättningar socialsekreterarna har att utgå ifrån. Detta väcker således vidare reflektioner gällande den likvärdighet som lagstiftningen eftersträvar.

Av den anledningen skulle det vara intressant om vidare forskning bedrivs inom området för att klargöra hur en större del av befolkningen upplever kommunala förutsättningar betydelse för offentliga tjänster. Denna studie intresserade sig för socialsekreterares enskilda perspektiv rörande alliansskapande arbete, utifrån de kommunala förutsättningar som respektive socialsekreterare har att utgå ifrån. Vidare vore det intressant att undersöka, och klargöra, ifall kommunala förutsättningar har någon betydelse för medborgares möjlighet att ta del av likvärdig välfärdsservice, oavsett bostadsort. Detta skulle kunna ge vidare förståelse över vilken betydelse kommunala förutsättningar kan ha för välfärdsservicen i allmänhet, och det alliansskapande arbetet i synnerhet.

7 Referenser

Ardito, Rita B. & Daniela Rabellino (2011) Therapeutic alliance and outcome of psychotherapy: Historical excursus, measurements, and prospects for research. *Frontiers in psychology*, 2(270):1–11.

Balmforth, Jane (2009). 'The weight of class': Clients' experiences of how perceived differences in social class between counsellor and client affect the therapeutic relationship. *British Journal of Guidance & Counselling*, 37(3):375–386.

Boverket (2012) Vision för Sverige 2025.

[<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2012/vision-for-sverige-2025.pdf> Hämtad: 2022-01-20]

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Uppl.: 2:8, Stockholm: Liber.

Byers, Alyssa N. & David J. Lutz (2015) Therapeutic alliance with youth in residential care: Challenges and recommendations. *Residential Treatment for Children & Youth*, 32(1):1–18.

Dir. 2017:39. *Översyn av socialtjänstlagen*. Stockholm: Socialdepartementet.

Dunne, Justin & Andrew Parke (2021) Exploring effective practice with vulnerable young people: what does practice wisdom reveal about the working alliance? *Journal of social work practice*, 35(3):301–313.

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2015) Intervjuer. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*, uppl.: 2:3, Stockholm: Liber.

- Grell, Pär, Nader Ahmadi & Björn Blom (2013) Hur inverkar organisationsstrukturen på socialtjänstens klientarbete? :en sammanfattning av kunskapsläget. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 20(3–4): 222–240.
- Habermas, Jürgen (1988) *Legitimation crisis*. Cambridge: Polity.
- Häggroth, Sören (2018) *Ojämlighetens geografi – Platsens betydelse för människors livsvillkor i Sverige*. Stockholm: Landsorganisationen i Sverige.
- Lipsky, Michael (2010) *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services*. 30th anniversary expanded ed. New York: Russell Sage Foundation.
- Mossler, Karin (2009) *En effektiv socialtjänst – att fördela resurser och använda dem effektivt*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Nordström, Annika, Elisabet Höög & Jan Hjelte (2020) Innovationskraft i små glesbygdskommuner - för en kunskapsbaserad socialtjänst, *FoU välfärd*. Region Västerbotten.
- Perlinski, Marek, Björn Blom & Stefan Morén (2012) Getting a sense of the client: working methods in the personal social services in Sweden. *Journal of social work*, 13(5):508–532.
- Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015) Att analysera kvalitativt material. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*, uppl.: 2:3, Stockholm: Liber AB.
- Roy, Ann W. & Katherine Walsh (2020) The Intersectionality of Socioeconomic Status (SES) and Social Class on the Therapeutic Alliance with Older Adult Clients, *Smith College Studies in Social Work*, 90(1/2):96–114.
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*.

SOU 2015:101. *Demografins regionala utmaningar*. Bilaga 7 till
Långtidsutredningen. Stockholm: Finansdepartementet.

SOU 2020:47. *Hållbar socialtjänst. En ny socialtjänstlag*. Slutbetänkande av
Utredningen Framtidens socialtjänst. Stockholm: Socialdepartementet.

Svanström, Stefan (2015) *Urbanisering – från land till stad*. Stockholm: Statistiska
Centralbyrån. [<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2015/Urbanisering--fran-land-till-stad/> Hämtad: 2022-01-20]

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-
samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

8 Bilagor

8.1 Intervjuguide

Hej, och tack så mycket för att du kunde tänka dig att ställa upp på en intervju med mig! Jag tänker att vi börjar med det lite mer formella:

Jag heter Albin Edlund som sagt och jag skriver just nu min kandidatuppsats vid Lunds universitet. Jag skriver om möjligheten till att främja ett alliansskapande med klienter hos socialsekreterare som är verksamma i kommuner med olika geografiska förutsättningar. Därför är jag intresserad av att höra om dina erfarenheter som socialsekreterare i (kommun).

Jag tänker att samtalet kommer att ta mellan 30 - 45 minuter, men du får lov att avbryta intervjun när du vill eller om du bara skulle ha någon fråga eller synpunkt eller liknande. Som jag skrev i informationsbrevet följer jag såklart det forskningsetiska principerna vilket innebär att ditt deltagande är helt frivilligt och kravlöst. Du väljer själv vad du vill dela med dig av, och du kan alltid be mig att upprepa eller omformulera frågan. Ditt deltagande och de berättelser du delar med dig av kommer naturligtvis avidentifieras. Jag kommer att spela in intervjun, men för att garantera att ingen obehörig får tillgång till den kommer jag att göra detta på min mobil, för att sedan transkribera intervjun, och när uppsatsen är klar kommer alla uppgifter att raderas. Det enda som kommer finnas kvar är avidentifierade citat eller resonemang som jag använder mig av. Om du vill kan du gärna få ta del av uppsatsen när den är klar!

Har du några frågor? Innan vi går vidare skulle jag vilja be om ditt namn och ditt samtycke till att intervjun spelas in. Tackar!

Inledande frågor:

- Hur gammal är du?
- Vilken könstillhörighet har du?
- Vad har du för utbildning?
- Kan du ge en kort sammanfattning av vad du arbetar med, och i vilken kommun?

- Hur länge har du arbetat med det, i den kommunen?
- Har du arbetat i någon annan kommun?

Om ja:

- Vilken kommun arbetade du i då, kan du berätta om någon skillnad eller likhet med ditt arbete i den kommunen och den du arbetar i nu?

Alliansskapande:

- Vill du berätta om ditt arbete med klienter?
 - Hur ofta träffar du dina klienter?
 - Kan du berätta om typiska möten med dina klienter?
- När känner du att det är viktigt att träffa dina klienter?
 - Kan du förklara varför?
- När upplever du att dina klienter vill träffa dig, hur deras behov att träffa dig ser ut?

-Kan du ge något exempel på när du inte kunnat uppfylla det?

- Skulle du säga att du arbetar nära dina klienter?
 - Kan du beskriva på vilket sätt?
 - Hur ofta hade du velat träffa dina klienter?
- Vad tänker du på om jag säger *alliansskapande*?

Vid behov: Jag tänker att alliansskapande handlar om processen när man skapar en god och tillitsfull relation med sin klient, att man bildar en allians med sin klient.

- Anser du att det är viktigt att bygga en sådan relation?
 - Varför / Varför inte, tycker du det?
- Hur upplever du möjligheterna till att bygga allianser?

Om de är svårt:

- Hur känns det?

- Vilken betydelse skulle du säga att alliansskapandet med klienter har?
- Upplever du att du har haft en sådan relation med någon av dina klienter?

Om ja:

- Vill du berätta mer om det, kan du ge något exempel?
- Vad var den viktigaste anledningen till att det gick bra?

Om nej:

- Tror du att det skulle kunna vara fördelaktigt eller inte?
- Vill du utveckla?

Geografiska förutsättningar:

- Kan du berätta om vad du tycker är det bästa med att jobba i ...(kommun)?
- Finns det några särskilda förutsättningar i din kommun vad gäller arbetet med klienter, eller alliansskapandet?
- Upplever du att kommunens geografiska förutsättningar kan påverka arbetet?
 - Vill du ge något exempel?
- Tror du att ditt arbete hade sett annorlunda ut om du arbetade i... (en kommun som är mer glesbefolkad/tätbefolkad)?
 - Varför tror du det?
- Skulle du säga att dina klienters möjlighet till att ta del av insatser från socialtjänsten påverkas av att de bor i ...(kommun)?
 - Hur kommer det sig?
- Om du fick välja en sak som du tror skulle förbättra dina möjligheter med att arbeta nära med dina klienter, vad skulle det vara?
 - Vill du berätta varför?

Avslutande frågor:

- Är det något som du tycker att jag missat? Något som du vill berätta mer om?

8.2 Informationsbrev

Hej!

Albin Edlund heter jag och skriver just nu min kandidatuppsats på socionomprogrammet vid Lunds universitet. Jag är intresserad av att få ta del av berättelser från socialsekreterare som arbetar inom ekonomiskt bistånd. Därmed söker jag nu socialsekreterare som kan tänka sig att delta i en intervju med mig, samtalet bedöms ta 30–45 minuter, men deltagaren kan avbryta sitt deltagande när denne vill.

Jag tänker att intervjuerna antingen kan ske fysiskt eller att de kan hållas på zoom, skype, teams eller via telefon, det beror på vad man känner sig bekväm med.

Skulle du eller någon av dina kollegor ha några frågor eller vara intresserade av att delta, hör gärna av er till mig på telefon eller via mejlen!

I min kandidatuppsats utgår jag från en forskningsidé som handlar om ifall socialtjänstlagen verkligen kan vara likvärdig för alla medborgare. För att begränsa min undersökning är syftet med min studie att belysa upplevelser av möjligheten till att främja ett alliansskapande med klienter hos socialsekreterare som är verksamma inom kommuner med olika geografiska förutsättningar. Därav kommer jag att intervjua socialsekreterare som är verksamma inom glesbefolkade kommuner i Norrlands inland, såväl som socialsekreterare här i Skåne.

Jag kommer följa de forskningsetiska principerna vilket exempelvis innebär att det är helt frivilligt att delta, det är ett kravlöst deltagande så man väljer själv vad man vill dela med sig av, deltagandet och de berättelser jag får höra kommer att anonymiseras och alla uppgifter kommer naturligtvis enbart att användas för arbetets skull, därefter kommer de att raderas. Jag berättar gärna mer om detta vid frågor!

Varma hälsningar,

Albin Edlund

Under handledning av David Hoff, Lektor i socialt arbete, david.hoff@soch.lu.se.